

Rakennusalan tiedonantovelvollisuus harmaan talouden estämiskeinona

Maria Tuononen

Opinnäytetyö

Marraskuu 2015

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Tradenomi (AMK), liiketalouden tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Tuononen Maria	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 16.11.2015
	Sivumäärä 56	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Rakennusalan tiedonantovelvollisuus harmaan talouden estämiskeinona		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Erica Svärd		
Toimeksiantaja(t) Yrityspalvelu SunProfit Oy		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää rakennusalan tiedonantovelvollisuuden urakkatietojen ilmoittamiseen kehitettyjen palveluiden yhteensopivuus lakien ja asetusten kanssa sekä se, miten vaatimukset täyttyvät palveluissa. Tutkimuksen teoreettinen osuus pureutui vahvasti harmaaseen talouteen yleisellä tasolla sekä yksityiskohtaisemmin tiedonantovelvollisuuden osalta. Urakkatiedoista tiedonantovelvollinen on urakan tilaaja, jos tilattu työ ylittää 15 000 euron raja-arvon.</p> <p>Tutkimukseen valittiin kaksi palveluntarjoajaa. Tutkimusaineisto palveluiden toiminnasta kerättiin toisen palveluntarjoajan koulutusmateriaalista palveluun liittyen ja haastatteleamalla palveluntarjoajien edustajia. Aineisto analysoitiin käyttäen vertailupohjana Verohallinnon tietuekuvauksia.</p> <p>Tutkimustulokset osoittivat, että palvelut täyttivät lain ja asetuksen vaatimukset. Yritysten ja alihankkijoiden perustietojen todettiin löytyvän palveluntarjoajan hallinnoimista palveluista. Urakkalaskujen laskumerkinnät vaativat uudenlaista tarkkuutta ja luottamusta alihankkijaan. Ohjelmiin on täytynyt luoda erilaisia virheilmoituksia, mutta siitä huolimatta niiden kohdentamisen oikeille urakoille oletettiin aiheuttavan eniten työtä tiedonantovelvolliselle.</p> <p>Mahdollinen jatkotutkimuksen nähtiin liittyvän taloushallinnon saralle. Voitaisiin tutkia, onko tiedonantovelvollisuus auttanut tai jopa käynnistänyt yrityksissä mahdollisesti tarkempaa hankeseurantaa tai budjetointia Lain edellytyksien täyttäminen vaatii laskuilta tietyntäsoista laskumerkintää, jota voitaisiin hyödyntää yrityksen muihinkin tarpeisiin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) rakennusala, tiedonantovelvollisuus, urakointi, harmaa talous		
Muut tiedot		

Author(s) Tuononen Maria	Type of publication Bachelor's thesis	Date 16.11.2015
	Number of pages 56	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: x
Title of publication Preventing black market with information reporting requirement in the construction sector		
Degree programme Business Administration		
Supervisor(s) Erica Svärd		
Assigned by Yrityspalvelu SunProfit Oy		
<p>Description</p> <p>The purpose of this study is to examine how well the services developed to help with the new law of information reporting are really meeting the regulations and requirements of the new law. Theory of the study targeted first the black markets universally and then more closely to the law of information reporting requirements on construction business. If contract's total work amount exceeds 15 000 euros, buyer is obligated to report the contract to the Tax administration.</p> <p>Research data was collected with interviews from deputy of service providers. Some of the data was gathered from the training materials of the service. Data was analyzed by using Tax Administration's structure descriptions. Services were compared to those.</p> <p>The results showed unanimously that both services meet the law and the regulation requirements. Basic information about companies and subcontractors were found from the service provider's programs. The contract invoices require new kind of precision and confidence to the subcontractor because invoices need to have more notes than before. Even though service providers have created many new error messages to these programs, still aligning the right invoices to the right contracts generated the most work for the user.</p> <p>Possible follow-up research could be related to financial management. It would be possible to study has the law of information reporting requirements helped or started companies to do more specific budgeting. Law requires more specific invoice notes and this information could be used to company's other interest also.</p>		
Keywords (subjects) construction, black market, reporting requirement		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Tutkimuksen taustat.....	3
2.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys	4
2.2	Tutkimusmenetelmä	6
2.3	Tiedonkeruu- ja analyysimenetelmä	7
2.4	Luotettavuus	9
2.5	Aiemmat tutkimukset	10
3	Harmaa talous.....	11
3.1	Harmaa talous yleiskäsitteenä.....	11
3.2	Harmaan talouden esiintymismuodot	14
3.3	Harmaan talouden tuottamat ongelmat	16
3.4	Harmaan talouden torjunta	17
4	Harmaan talouden torjuntakeinot rakennusalaalla	21
4.1	Tilaajavastuulaki	21
4.2	Käännetty arvonlisäverovelvollisuus.....	22
4.3	Veronumero	23
4.4	Tiedonantovelvollisuus	23
5	Tutkimustulokset	32
5.1	Palveluntarjoajien esittely	33
5.2	Palveluiden toimintaperiaatteet.....	34
6	Johtopäätökset.....	40
7	Pohdinta	43
	Lähteet	47
	Liitteet.....	50
	Liite 1	50

Kuviot

Kuvio 1. Opinnäytetyön tarkoitus.....	3
---------------------------------------	---

1 Johdanto

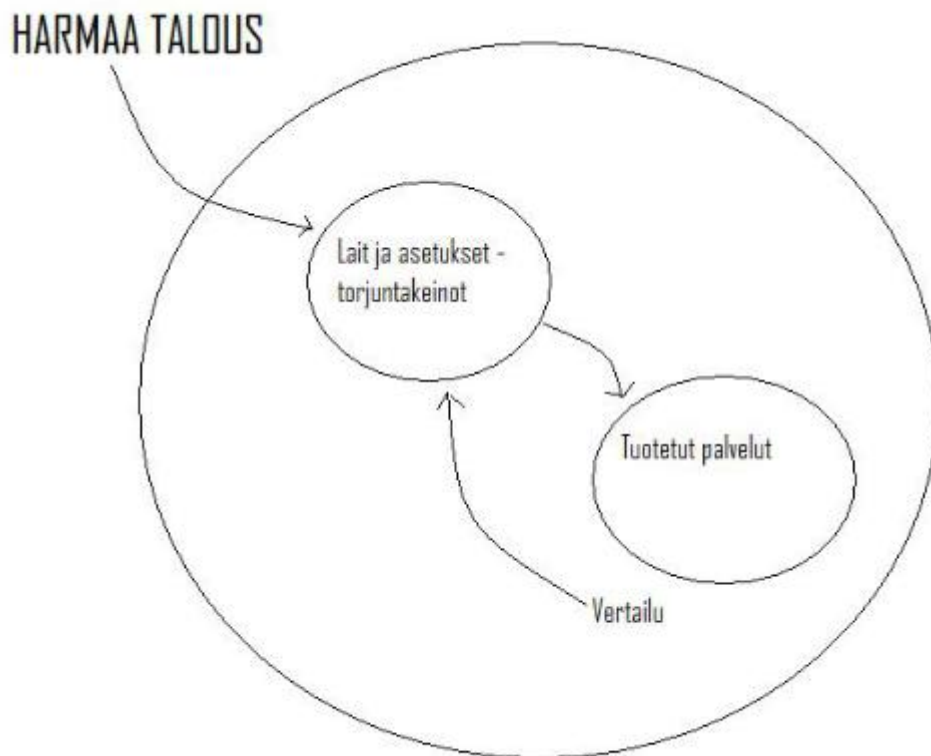
Harmaata taloutta, joka on tämän tutkimuksen kulmakivi, on tutkittu eduskunnan tarkastusvaliokunnan tutkimuksessa ”Suomen kansainvälistyvä harmaa talous”, jossa todettiin, että harmaa talous on lisääntynyt erityisesti rakennus-, ravintola- ja kuljetusaloilla. Tutkimus käynnistyi keväällä 2009 ja valmistui kesällä 2010. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää harmaan talouden määrää Suomessa sekä euromääräisesti että prosentuaalisesti. Lisäksi sillä pyrittiin selvittämään, kuinka veronkiertoa voidaan hyödyntää kansainvälisellä tasolla, sillä EU:n sisäkaupan valvontajärjestelmässä on selkeitä puutteita. (Hirvonen, Lith & Walden 2010, 11–12.)

Tutkimuksen lähtökohtana on harmaan talouden torjunta, joka fokusoituu lopulta rakentamispalveluihin. Pääasiallisesti tutkimuksen painopisteenä on rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuus, joka on astunut voimaan 1.7.2014. Harmaan talouden torjunta on ollut hallituksen painopistealueena erityisesti rakennusalaalla hallitusohjelman mukaisesti. (Tuomolin & Wulff, 2013.)

Tutkimuksen teoreettisessa osuudessa käsitellään lyhyesti myös muita rakennusalaan koskevia torjuntakeinoja, joita ovat käännetty arvonlisäverovelvollisuus, tilaajavastuulaki sekä laki veronumerosta. Laki veronumerosta oli hallitusohjelman ensimmäinen vaihe, jota seuraa tiedonantovelvollisuus, sillä itse veronumero ei mahdollista riittävän tarkkaa seuranta (Tuomolin & Wulff, 2013). Tiedonantovelvollisuus on yhteiskunnan tuorein keino saada ehkäistyä harmaata taloutta rakennusalaalla. Tutkimuksen tarkoituksena on pureutua niihin palveluihin, joita on kehitetty tiedonantovelvollisuuden raportoinnin helpottamiseksi ja vertailla niitä lakeihin ja asetuksiin. Lisäksi tutkitaan, vastaavatko palvelut riittävällä tasolla lain vaatimuksia ja miten vaatimukset täytetään.

Kuvio 1 selventää tutkimuksen tarkoitusta. Harmaa talous nähdään kokonaisuuden toimeenpanijana, jonka tuottamien ongelmien vuoksi on täytynyt suunnitella lakeja ja asetuksia. Niiden avulla pyritään ehkäisemään harmaan talouden jatkumista ja laajenemista. Lait ja asetukset eivät

kuitenkaan yksinään riitä, vaan on saatava velvoitteista vastuulliset yritykset hoitamaan velvoitteensa lain vaatimusten mukaisesti. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu velvoitteiden aiheuttama ylimääräinen työkuorma, johon eivät usealla yrittäjällä resurssit, kuten aika, riitä. Usein myös tietotaito on puutteellista. Tämän vuoksi velvoitteiden hoitamiseen on kehitetty palveluita, jotka palvelevat sekä Verohallintoa että yritystä.

Kuvio 1. Opinnäytetyön tarkoitus

2 Tutkimuksen taustat

Aiheen valintaan vaikutti erityisesti rakennusalan tiedonantovelvollisuuden ajankohtaisuus. Toimeksiantajana toimii paikallinen tilitoimisto. On hyvin todennäköistä, että ainakin osittain vastuu tiedonannosta jää rakennusalan yritysten taloushallinnosta vastaaville. Erityisesti pienemmissä yrityksissä taloushallinto on ulkoistettu yrityksestä, mikä tarkoittaa vastuun jäämistä tilitoimistoille. Asiasta on käyty myös keskustelua Eteran 13.11.2013 pitämällä

PHP – päivillä, jossa Verohallinnon asiantuntijat olettivat vastuun jäävän tilitoimistoille.

Harmaa talous kokonaisuudessaan luo suuren aukon valtiomme verokassaan, sillä toiminnasta saatuja tuottoja ei ilmoiteta. Harmaan talouden harjoittaminen vääristää kilpailua, heikentää työntekijöiden asemaa, kasvattaa uhkaa kansainvälisestä rikollisuudesta sekä heikentää yhteiskuntamoraalia. (Harmaa talous 2011, 20–23.)

Ongelma on erityisen suuri rakennusalalla, jossa harmaan talouden on todettu olevan yleistä moniin muihin aloihin verrattuna. Alalla on suuria suhdannevaihteluja ja toiminnasta valtaosa on työnä tehtävää.

Suhdannevaihteluiden vuoksi alalle on muodostunut pitkiä aliurakoitsijaketjuja, sillä yritykset eivät ota riskiä palkatakseen suuria määriä työvoimaa. Näin ollen alalle on kertynyt pieniä järjestäytymättömiä yrityksiä, joiden saralla harmaan talouden harjoittaminen on tyypillisintä. Suhdannevaihtelut eivät välttämättä itsessään enää vaikuta harmaan talouden määrään, sillä sekä nousu- että laskusuhdanteessa löydetään syy siirtyä harmaan talouden alueelle. Syynä voi olla ammattitaitoisen työvoiman puute kiireisenä aikana, jolloin ongelma ratkaistaan pimeiden työmarkkinoiden kautta. Kyse voi olla myös tiukasta taloustilanteesta, jolloin kilpailu kiristyy ja menoja on karsittava keinolla millä hyvänsä. (Hirvonen ym. 2010, 88–90.)

Lisäksi työvaltainen ala mahdollistaa monien velvoitteiden laiminlyöntiä, kuten ennakonpidätyksien ja sosiaaliturvamaksujen maksamatta jättämisen.

Yhteenvetona harmaan talouden torjunta ei siis ole tärkeää vain yhteiskunnan, vaan myös yritysten sekä yksilöiden kannalta.

2.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys

Pohjimmainen lähtökohta tutkimukselle on asiantila, joka meitä kiinnostaa, kuten tässä tutkimuksessa tiedonantovelvollisuus. Se on ajankohtainen aihe, johon tilitoimistojen on syytä perehtyä. Tämän jälkeen voidaan siirtyä ideaan tai kuten otsikossa todetaan – ongelmaan. Tutkimusongelma syntyy usein motivaatiosta, kun halutaan kehittää nykytietämystä. Tutkimus voi syntyä esimerkiksi teorian soveltamisesta käytäntöön ja siitä tehdyistä havainnoista,

intuitiosta asioita pohdittaessa tai muiden tutkimuksista. Tutkimusongelmaa ratkaistaessa on pohdittava sille oikeanlaiset mittasuhteet, jotta omat resurssit riittävät sen selvittämiseen. Tutkimuskysymyksellä johdetaan tutkimusongelma. Sen sanotaan olevan hyvä silloin, kun sekä myönteinen että negatiivinen vastaus ovat mielenkiintoisia. (Järvinen & Järvinen 2007, 4).

Tutkimusongelmaksi muodostui rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuuteen tuotettujen palveluiden yhteensopivuus yhteiskunnallisten mekanismien eli lakien ja asetusten kanssa. Tutkimusongelma päätettiin rajata tiedonantovelvollisuuden urakkatietojen ilmoittamiseen ja jättää työntekijätietojen ilmoittaminen rajauksen ulkopuolelle. Ensimmäinen syy tähän oli, että toinen tutkimuksen palveluntarjoajista, – Pandia Oy, tarjoaa vain urakkatietojen ilmoittamisen palvelua. Toinen syy oli toimeksiantajan asiakaskunta, joka ei pääsääntöisesti ole ilmoitusvelvollinen työntekijöistä. Asiakaskunta koostuu pääosin pienemmistä rakennusalan yrityksistä eli ne eivät useinkaan ole urakoiden päätoteuttajia. Ainoastaan päätoteuttajilla on velvollisuus ilmoittaa työntekijätiedot. Tähän paneudutaan tarkemmin teoriaosuudessa. Tutkimukseen osallistui kaksi palveluntarjoajaa, joiden palvelut on kehitetty erilaisista näkökulmista. Toinen palveluista on kehitetty lakisääteisten velvoitteiden hoitoon ja toinen liiketoiminnan tueksi hankeseurantaan, ja siinä on lisäpalveluna mahdollisuus lähettää urakkatietojen ilmoituksia. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole yleistää vastaavanko kaikki palvelut lakia ja asetusta, vaan ennemminkin tarkastella, miten lain vaatimukset täyttyvät eri näkökulmista rakennetuissa ohjelmissa.

Ongelmasta johdettiin seuraavat tutkimuskysymykset:

Kuinka hyvin tutkimukseen valittujen palveluntarjoajien rakentamispalvelun urakkatietojen tiedonantoon tuotetut palvelut vastaavat lakeja ja asetuksia?

Miten lain ja asetusten vaatimukset täyttyvät palveluissa?

Teoreettinen viitekehys luo kokonaiskuvan yleisesti harmaasta taloudesta käsitteenä, sen esiintymismuodoista sekä sen tuomista yhteiskunnallisista

ongelmista. Teoreettinen viitekehys painottuu kuitenkin torjuntakeinojen osalta rakennusalaan ja erityisesti tulevaan tiedonantovelvollisuuteen.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Kyseessä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka voidaan nähdä prosessina. Tutkimus kehittyy tutkimuksen aikana ja siihen saadaan uusia näkökulmia tietoisuuden lisääntyessä. Oma tajunnan lisääntyminen on hyväksyttävä ja toimittava kussakin hetkessä sen vaatimalla tavalla. Välillä joudutaan palamaan tutkimuksen alkulähteelle tutkimusongelmaan ja vähintään tarkentamaan tai jopa muuttamaan sitä (Aaltola & Valli 2007, 70). Kuten Kari Kiviniemi artikkelissaan Laadullinen tutkimus prosessina toteaa (Aaltola & Valli 2007, 71), tutkimus voidaan nähdä ikään kuin arvoituksena. Tutustutaan aiheeseen, kerätään johtolankoja, kokonaiskuva tutkittavasta ilmiöstä kirkastuu vähitellen ja lopulta ilmiö avataan tutkimusraportilla.

Laadullisen tutkimuksen kehittyvä ajattelu voi kohdentaa tutkimuksen uusiin mielenkiinnon kohteisiin, minkä vuoksi työn rajaaminen on ensisijaisen tärkeää johdonmukaisen lopputuloksen kannalta. Rajaaminen tekee myös työstä mielekkäämpää ja selkeää. Rajauksessa on kuitenkin aina kyse tutkijan tulkinnasta siitä, minkä hän katsoo oleelliseksi. Periaatteessa tutkimuksen todellisuutta katsotaan tutkijan linssin läpi. (Aaltola & Valli 2007, 73).

Kohtasin omassa tutkimuksessani edellä mainitsemani haasteet – tutkimuksen vaiheisiin palaamisen ja rajaamisen. Huomasin tutkimusaineistoa kerätessäni, että tutkimusongelma on liian laaja siihen verrattuna, millaisen aineiston saan kerättyä ja mikä palvelee parhaiten toimeksiantajaa. Alun perin tarkoituksena oli tutkia tiedonantovelvollisuutta kokonaisuudessaan – urakka- ja työntekijätietojen ilmoittamisvelvollisuutta. Tutkimus on rajattu koskemaan kuitenkin vain urakkatietojen ilmoittamisen vastaavuutta lakiin ja asetukseen. Ensinnäkin Pandia Oy ei tarjoa kuin urakkatietojen lähettämismahdollisuuden palvelustaan. Toiseksi toimeksiantaja on työpaikkani, ja siellä karttuneen kokemuksen mukaan asiakkailamme on pääasiallisesti tarve lähettää Verohallinnolle vain urakkatietoja.

2.3 Tiedonkeruu- ja analyysimenetelmä

Teoriaosuuden aineisto on pyritty keräämään pääosin valtion säädöstietopankki Finlexistä, Verohallinnon syventävistä vero-ohjeista tai muutoin valtion ylläpitämiltä verkkosivuilta.

Tutkimusaineiston tiedonkeruu on suoritettu haastatteluilla ja kirjallisen materiaalin avulla. Koin haastattelun tarpeelliseksi, koska palveluntarjoajat eivät esittele palvelun ominaisuuksia julkisesti saatavissa materiaaleissa riittävällä tarkkuudella tutkimuksen onnistumiseksi. Toinen palveluntarjoajista, – Suomen Tilaajavastuu, osallistui marraskuussa 2014 Eteran palkkahallintopäiville kertoakseen tarkemman kuvauksen omasta palvelustaan, joten esitysmateriaalia on käytetty kirjallisena lähteenä.

Kuten Järvinen ja Järvinen (2011, 152) toteavat teoksessaan, kirjallisen materiaalin haastavuudeksi voidaan todeta se, että materiaalia ei ole tuotettu kyseistä tutkimusta varten. Näin ollen tarkentavat kysymykset palvelun käytöstä on tehty sähköpostihaastattelun avulla yrityksen myyntijohtaja Johannes Albäckilta. Pandian aineisto on sitä vastoin kerätty täysin haastattelemalla yrityksen myyntijohtaja Pekka Paaskuntaa. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin sisällön luotettavuuden varmistamiseksi. Valmiit tekstit lähetettiin vielä palveluntarjoajien edustajille tarkastettavaksi ennen analysointia, jotta mahdolliset virheellisyydet tai puutteet saatiin korjattua.

Haastattelu sopii tiedonkeruun muodoksi, kun halutaan selvittää käyttäytymismalleja tai saada tietoa haastateltavan tajunnan sisällöstä. Se on vuorovaikutteinen tapa kerätä tietoa, jossa haastattelija voi samassa hetkessä hakea tarkennusta saamaansa tietoon. Haastattelun luotettavuus saattaa kärsiä, mikäli haastateltava ei tunne oloaan neutraaliksi. Esimerkiksi miellyttämisen tarve tai tunne valvonnan alla olostsa, saattavat vaikuttaa haastateltavan vastauksiin. (Järvinen & Järvinen 2011, 146).

Haastattelu voidaan suorittaa strukturoituna, puolistrukturoituna tai avoimena. Strukturoitu haastattelu tarkoittaa sellaista haastattelun muotoa, jossa haastateltavalla ei ole mahdollisuutta kertoa tutkittavasti aiheesta vapaasti,

vaan hänelle esitetään kysymykset ja niihin vastausvaihtoehdot. Haastattelu toistetaan samanlaisena jokaiselle haastatteluun osallistuvalla. Yleensä kyseessä on tilastollinen tutkimus. Avoimessa haastattelussa sitä vastoin keskustellaan tutkimuksen aiheesta ilman ennalta suunniteltua kaavaa. Haastateltavana voidaan käyttää alan asiantuntijaa kuten tässä tutkimuksessa, sillä tarvitsin mahdollisimman luotettavan selvityksen palveluiden toiminnasta. Puolistrukturoitu haastattelu sisältää ominaisuuksia sekä avoimesta että strukturoidusta haastattelusta. (Järvinen & Järvinen 2011, 145–146.)

Tutkimuksen aineisto on kerätty suhteellisen pitkällä aikavälillä, mikä mahdollisti sen, että pääsin tutustumaan tutkittavaan aiheeseen käytännönläheisesti työni kautta. Olen tehnyt urakatietoilmoituksia manuaalisesti OpusCapita Tyvin kautta, joka on sähköisen ilmoittamisen palvelu. Tyvin kautta voi lähettää viranomaisten ja muiden lakisääteisiä tietoja keräävien tahojen ilmoituksia sähköisesti. Se mukautuu Verohallinnon uudistuksiin nopeasti. (OpusCapita TYVI – asioi sähköisesti n.d.) Tämä selkiytti sitä, mitä tietoa Verohallinnon on varsinaisesti saatava ja ohjasi minut aineiston analyysimenetelmään.

Aineiston analysointi tulisi aloittaa tiedonkeruuvaiheessa, jotta tutkimusta voidaan kohdistaa tarkemmin oikeaan suuntaan (Aaltola & Valli 2007, 79). Analyysin tavoitteena on löytää aineiston ydinkategoriat ja luoda niistä selkeä kokonaiskuva, joka ei ole turhan pirstaleinen. Ydinkategoriat löytyvät aineiston jäsentelyllä ja luokittelulla teema-alueisiin. Koko ajan on kuitenkin muistettava, että laadullinen tutkimus on tulkinnallista. Tutkimusraportti on tutkijan näkemys tutkittavasti ilmiöstä eivätkä tutkimustulokset tämän vuoksi anna yhtä oikeaa tutkimustulosta. (Aaltola & Valli 2007, 80–81)

Tässä tutkimuksessa on päädytty käyttämään Verohallinnon tietuekuvausta vertailupohjana ohjelmistojen toiminnalle, sillä kyseessä on Verohallinnon tarkka ohjeistus tarvittavista tiedoista. Kategoriat, joihin on löydyttävä vastaus palvelun toiminnasta tulevat siis tietuekuvauksesta. Jokaiselle ilmoitukselle, joka voidaan välittää Verohallinnolle, on tehty tietuekuvaus (Tietuekuvaukset n.d.). Se määrittelee tarkasti, mitkä kohdat ovat pakollisia (P), vapaaehtoisia

(V) tai ehdollisesti pakollisia (P/V), joka tarkoittaa sitä, että tieto on pakollinen vain tietyissä tilanteissa (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 3). Tietue on nimitys yhden kohteen loogiselle tietokokonaisuudelle, ja sen rakenne on säännöllinen (Jaakohuhta 2011, 15).

Luvussa viisi (5) on käyty yksityiskohtaisesti läpi palveluntarjoajien ohjelmistojen toiminta. Näitä selostuksia on verrattu tietuekuvaukseen ja niistä on poimittu tietuekuvausta vastaavat tiedot (liite 1). Kun ohjelmistojen toiminnasta on koodattu esille ilmoituksille tippuvat tiedot, varmistutaan siitä, että ohjelman antama tieto täyttää lain ja asetuksen määrittämät tiedot. Analyysissä on keskitytty ainoastaan pakollisiin sekä tarvittaessa ehdollisesti pakollisiin tietoihin.

2.4 Luotettavuus

Kuten edellä mainittiin, laadullinen tutkimus on tulkinnallista, ja näin ollen toinen tutkija olisi voinut päätyä erilaisiin analyysimenetelmiin ja lopulta myös erilaiseen lopputulokseen tutkimuksessa (Aaltola & Valli 2007, 83). Lisäksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen eri osien välillä voidaan liikkua vapaammin, mutta samalla tutkija joutuu ottamaan kantaa analyysin kattavuuden sekä luotettavuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 151). Tämän vuoksi avoimuus ja läpinäkyvyys ovat tärkeitä elementtejä laadullista tutkimusta tehtäessä. Aiemminkin on todettu, että tutkimus on ikään kuin tutkijan kehitysprosessi, joka on tärkeää ottaa huomioon, sillä se vaikuttaa muun muassa aineistonkeruuseen, kun tutkija vähitellen ymmärtää ilmiön paremmin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksen keskeinen työväline, minkä vuoksi luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia (Eskola & Suoranta 1998, 152). Tutkimusraportti onkin usein tärkeä luotettavuuden mittari, sillä vaikka itse tutkimus olisi oppimisprosessi, raportoinnin voi viimeistellä tuoreimman näkökulman mukaisesti ja näin antaa lukijalle luotettava käsitys tutkittavasti ilmiöstä. (Aaltola & Valli 2007, 81 – 83).

Tutkimuksen realistista luotettavuutta kutsutaan validiteetiksi. Siitä on löydettävissä kaksi ulottuvuutta – sisäinen ja ulkoinen. Sisäinen validiteetti kertoo tutkimuksen pätevyydestä, jolla tarkoitetaan teoreettisten ja

käsitteellisten määrittelyjen yhteensopivuutta. Lähtökohtien, käsitteellisten määritteiden sekä menetelmällisten ratkaisujen tulisi olla sopusoinnussa. Ulkoinen validiteetti sitä vastoin kuvastaa johtopäätösten ja aineiston välistä yhteensopivuutta eli pätevyyttä. Tutkimushavainto on ulkoisesti validi silloin, kun se kuvataan sellaisena kuin se on. (Eskola & Suoranta 1998, 154).

Toinen tutkimukseen liitettävistä luotettavuuden käsitteistä on reliabiliteetti. Se liittyy tutkimuksen yhdenmukaisuuteen eli tulkinta on reliaabeli, kun se ei sisällä ristiriitaisuuksia. Tutkimuksen yhdenmukaisuutta voidaan osoittaa indikaattorien vaihdolla. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että haastattelutilanteessa samaa asiaa voidaan kysyä eri tavoin tai se voidaan järjestää eri aikoina eli pyritään varmistamaan, että kyseessä on pysyvä ilmiö. (Eskola & Suoranta 1998, 154).

2.5 Aiemmat tutkimukset

Harmaan talouden torjunnasta rakennusosalalla on kirjoitettu lukuisia opinnäytetöitä. Muun muassa Mari Launonen (2012) Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta on kirjoittanut aiheesta ”Viranomaisten keinot harmaan talouden torjumiseksi: Rakennusteollisuus”. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten ja millä keinoin viranomaiset torjuvat harmaata taloutta. Rakennusalan käänteiseen arvonlisäverovelvollisuuteen painottuvia opinnäytetöitä on kirjoitettu runsaasti. Esimerkiksi Milla Pajulan (2012) tutkimus nimeltä ”Käänteinen verovelvollisuus rakennusosalalla – keskeiset ongelmat” pyrkii selvittämään sitä, kuinka rakennusosalalla toimivat yritykset ovat pärjänneet uuden säännöksen kanssa ja millaisia ongelmia he ovat mahdollisesti kohdanneet.

Tämä opinnäytetyö käsittelee tuoreinta lakia – rakennusalan tiedonantovelvollisuutta, jolla pyritään torjumaan harmaata taloutta rakennusosalalla. Näkökulma tuo kuitenkin esille palveluita, joita on kehitetty helpottamaan yrityksiä raportointia liittyen tulevaan tiedonantovelvollisuuteen. Vaikka rakennusalan harmaata taloutta on tutkittu paljon, on se, että tutkitaan torjuntaan kehitettyjä palveluita ja niiden yhteensopivuutta lakiin, uudenlainen näkökulma.

3 Harmaa talous

Tässä luvussa pureudutaan aluksi harmaan talouden käsitteisiin, joita katsotaan olevan kaksi – kansantaloudellinen ja fiskaalinen käsite. Tämän jälkeen siirrytään käsittelemään konkreettisia esiintymismuotoja sekä niiden tuomia yhteiskunnallisia ongelmia. Lopuksi perehdytään torjuntakeinoihin yleisellä tasolla. Tässä luvussa emme vielä syvenny itse rakennusalan torjuntakeinoihin.

3.1 Harmaa talous yleiskäsitteenä

Harmaan talouden katsotaan yleisimmillään tarkoittavan lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöntiä (Harmaa talous 2013, 4). Se ei siis täytä rikosoikeudellisia tunnusmerkkejä, vaan kyse on yhteiskunnallisesta ilmiöstä, josta voi seurata ainoastaan hallinnollisia seuraamuksia. Nämä seuraamukset voivat tarkoittaa esimerkiksi maksuvelvollisuuden syntymistä. (Harmaa talous 2011, 11). Harmaan talouden piiriin siis luetaan toiminta, joka on laillista, mutta toiminta salataan viranomaisilta erinäisistä syistä osittain tai kokonaan. Verojen, kuten tulo- ja arvonalisäveron välttäminen on yksi merkittävimmistä syistä. Työntekijöiden pitäminen erityisesti Suomessa syö huomattavia resursseja yritykseltä, ja heidän etujensa laiminlyönti, kuten alle minimipalkan maksaminen, jättää noudattamatta työaikaa tai turvallisuutta. Myös sosiaali- ja eläkevakuuttamisen laiminlyönti on hyvin yleistä harmaan talouden toimintaa. (Hirvonen ym. 2010, 17)

Avainasia laillisuuden lisäksi harmaan talouden merkityksen ymmärtämiselle on se, että toiminnan on oltava tuotannollista toimintaa ja molempien osapuolten on oltava siinä vapaaehtoisesti mukana. Tästä päästään tilanteeseen, että esimerkiksi varastaminen ei kuulu harmaan talouden piiriin, mutta varastetun esineen jälleenmyynti sitä vastoin voi olla osa harmaata taloutta. (Hirvonen ym. 2010, 17).

Usein harmaaseen talouteen kuitenkin rinnastetaan myös laitton eli kriminalisoitu toiminta, kuten huumausainekauppa, vaikka todellisuudessa

kyseessä on niin sanottu musta talous. On siis syntynyt tilanne, että harmaalle taloudelle ei ole Suomessa eikä kansainvälisesti yksiselitteistä määritelmää. (Hirvonen ym. 2010, 16)

Harmaan talouden selvitysyksikköä koskeva laki on antanut määritelmän harmaalle taloudelle, joka on tullut voimaan vuoden 2011 alusta (Harmaa talous 2013, 4). Määritelmässä ei kuitenkaan ole eritelty kansantaloudellista ja fiskaalista harmaata taloutta, joiden erot ovat jopa merkittäviä (Hirvonen ym. 2010, 16). Harmaan talouden selvitysyksikön tekemä tilannekuvaus vuodelta 2011 (Harmaa talous 2011, 3) kuitenkin selventää, että määritelmä koskee ainoastaan yritystoimintaa. Lain mukaan harmaan talouden selvitysyksikön tehtävänä on torjua harmaata taloutta tuottamalla ja jakamalla tietoa torjunnasta sekä laatia organisaatioista selvityksiä viranomaisille (L. 21.12.22010/1207, 1§).

Harmaalla taloudella tarkoitetaan organisaation sellaista toimintaa, josta aiheutuvien lakisääteisiä velvoitteita laiminlyödään verojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksujen taikka tullin perimien maksujen suorittamisen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi (L 21.12.2010/1207, 2 §).

Harmaa talous koskettaa varmasti jokaista toimialaa jossakin määrin, mutta se kukoistaa eri toten aloilla, jotka ovat työvoimavaltaisia ja työvoiman vaihtuvuus on suurta ja työsuhteen kestot lyhyitä (Harmaa talous 2011, 4). Lisäksi pimeään työvoiman käyttö säästää yrityksen monilta lakisääteisiltä maksuilta. Näitä aloja ovat muun muassa rakennus-, kuljetus-, majoitus- ja ravitsemus-, siivous-, kauneuden- ja terveydenhoito- ja kaupallinen ala. Lisäksi riskiryhmään kuuluvat kansainvälinen kauppa, sijoitustoiminta sekä ulkomainen työvoima. (Harmaa talous 2013, 4)

Kansantalouden harmaa talous käsitteenä

Kansantaloudellisessa määritelmässä on kyse siitä, että tuotannollinen toiminta ei lukeudu mukaan valtiomme bruttokansantuotteeseen eikä ole mukana kansantalouden tilinpidossa. (Hirvonen ym. 2010, 16).

Tilastokeskuksen (Neljännesvuositilinpito, käsitteet ja määritelmät 2014) määritelmän mukaan bruttokansantuotteella tarkoitetaan ”kotimaisten tuotantoyksiköiden tuotantotoiminnan lopputulosta”. Vaikka harmaan talouden määritelmään kuuluu laillinen toiminta, EU:n kansantalouden tilinpitojärjestelmän käsikirjat kuten SNA 93 (System of National Accounts), suosivat silti häilyvämmän rajan vetämistä harmaan ja mustan talouden välille. (Hirvonen ym. 2010, 16)

Tähän on syynä se, että kaikki tuotanto tulisi joka tapauksessa sisällyttää kansantalouden tilinpitoon ja, että laillinen ja kriminalisoitunut toiminta sulautuvat entistä enemmän toisiinsa. Esimerkiksi rakennusala kuuluu niihin toimialoihin, joiden avulla on helppo pestä ja kätkeä rahaa, jonka alkuperä on kriminalisoituneessa toiminnassa. (Hirvonen ym. 2010, 16; 18). Rahanpesulla tarkoitetaan Rikoslain (1889/39) 32 luvun 6§:n mukaan toimintaa, jossa otetaan vastaan rikollista rahaa tai omaisuutta hankkiakseen hyötyä toiselle tai itselleen, häivytetään hyödyn tai omaisuuden alkuperä tai autetaan rikollista välttämään oikeudelliset seuraamukset, kutsutaan rahanpesuksi. (L. 4.3.2011/191, luku 32 6§)

Syynä siihen, miksi harmaan talouden määrästä ollaan kiinnostuneita kansantaloudellisessa merkityksessä, on budjetointi. Sen perustana toimii bruttokansantuote, jonka avulla budjettiin määritetään jäsenmaksut ja mahdolliset tuet. Jos bruttokansantuote on vääristynyt ilmoittamatta jääneiden lakisääteisten velvoitteiden tai mahdollisen mustan talouden vuoksi, se johtaa vääristyneeseen budjettiin ja mahdolliseen ansaitsemattomaan etuuteen. (Hirvonen ym. 2010, 16). Kansantaloudellinen määritelmä on saanut vakiintuneemman aseman Suomen harmaan talouden määrittelyssä kuin seuraavaksi esiteltävä fiskaalisen harmaan talouden käsite (Hirvonen ym. 2010, 20).

Fiskaalisen harmaan talouden käsite

Fiskaalisen käsitteen eron voi huomata jo sen erilaisesta näkökulmasta, jolla harmaan talouden määrää mitataan. Kansantaloudessa se nähtiin puuttuvana osana bruttokansantuotteestamme, mutta fiskaalisessa merkityksessä se nähdään puuttuvana osana veronalaisten tulojen määrästä, jolla tarkemmin

kuvattuna tarkoitetaan verotuksen ulkopuolelle jätettyjä veronalaisia tuloja. Näin ollen esimerkiksi laiminlyödyt verot eivät kuulu määritelmään, sillä ne saadaan selville myös kansantaloudellisen määritelmän avulla. (Hirvonen ym. 2010, 20).

Näkökulmasta voidaan siis suoraan päätellä, että harmaan ja mustan talouden välille ei tässä kohtaa jätetä häilyvää rajaa, vaan raja on tarkka – musta talous ei sisälly fiskaalisen harmaan talouden käsitteeseen. Fiskaalinen käsite eroaa kansantaloudellisesta myös siinä mielessä, että myös yksityiset henkilöt kuuluvat sen piiriin muun muassa salattujen pääomatulojen muodossa. (Hirvonen ym. 2010, 19 – 20)

3.2 Harmaan talouden esiintymismuodot

Yksi yleisimmistä harmaan talouden esiintymismuodoista on pimeä työnteko, johon myös kotitalouksien on helppo sortua, sillä kuititta tehty työ on luonnollisesti edullisempaa. Pimeä työnteko on yhteinen sopimus, joka vapauttaa sekä maksajan että palkansaajan lakisääteisistä velvollisuuksista, kuten ennakonpidätyksestä, eläkevakuutusmaksuista ja sosiaaliturvamaksuista. Toisin sanoen palkasta tehtäviä kuukausi-ilmoituksia ei tehdä Verohallinnolle. Palkanmaksu voi tapahtua kokonaisuudessaan pimeästi, jolloin lakisääteisiä velvoitteita ei koidu ollenkaan, mutta myös niin, että vain osa palkasta, kuten ylityöt tai luontaisedut ovat pimeää palkkaa. Yleisesti pimeä palkka maksetaan työntekijälle käteisenä. (Hirvonen ym. 2010, 21 – 23; Harmaa talous 2011, 4.) Myös itse yrittäjä voi viedä yrityksestä pimeästi rahaa, minkä katsotaan olevan peiteltyä osinkojen jakoa (Harmaa talous 2011, 6).

On tyypillistä, että pimeät palkat rahoitetaan kuittikaupalla tai ilmoittamatta jätetyillä myynneillä, jotka ovat näin ollen myös yleisiä harmaan talouden esiintymismuotoja. Ilmoittamatta jätetyt myynnit ovat yleisimpiä aloilla, joissa toimitaan yksityisten kuluttajien kanssa, kuten kaupassa tai autokorjaamossa, sillä he eivät tarvitse kuitteja oman kirjanpitonsa arvonlisävero- ja tuloverovähennyksiin. (Hirvonen ym. 2010, 23). Lisäksi käteisen käyttö maksuvälineenä lisää ohimyyntin riskiä (Harmaa talous 2011, 6). Kirjanpidon

vähennysoikeuden sekä mahdollisten tarkastusten vuoksi tällainen toiminta ei ole niin yleistä yritysten välisessä kaupankäynnissä. (Hirvonen ym. 2010, 23).

Koska yritysten välinen ohimyynti on vaikeampaa toteuttaa, on tämän rinnalle muodostunut toisentyypinen veronkierron muoto, jota kutsutaan kuittikaupaksi. Houkutusta lisää toiminnan alhainen kiinnijäämisriski, jos tekaistut kuitit suhteutetaan järkevästi liikevaihtoon (Lith 2004, 15). Sen ideana on, että myynnit sisällytetään kirjanpitoon, mutta niitä vastaavat kulut ovat todellisuutta suuremmat, jolloin päädytään tilanteeseen, että arvonlisäystä eikä tuloja synny yritykselle todellista määrää (Hirvonen ym. 2010, 23).

Käytännössä kuittikauppa toimii nimensä mukaisesti, eli yritys A myy yritys B:lle kuitin, jonka mukaan on yleisimmin myyty tavaroita, laitteita tai alihankintaa, vaikka todellisuudessa yritysten välillä kulkee vain kuitti ja pimeä raha. Jotkin yritykset on perustettu ainoastaan kuittikaupan vuoksi, eikä niissä ole mitään todellista toimintaa. (Lith 2004, 3, 15.) Kuittikauppa lähtee liikkeelle siitä, että myyjä laskuttaa ostajalta sovitun rahasumman ja että maksun jälkeen ostaja saa myyjältä tekaistun kuitin. Nyt ostaja voi liittää kuitin kirjanpitoonsa, sillä hänellä on sekä kuitti että sitä vastaava maksusuoritus. Myyjä ja ostaja ovat sopineet niin sanotusta provisiosta, jonka ostaja maksaa myyjälle saamastaan kuitista. Näin ollen myyjä pitää provision itsellään ja palauttaa loppuosan ostajan maksamasta rahasummasta käteisellä. (Kankaanranta & Muttilainen 2010, 17).

Kuittikauppa on erityisen yleistä rakennusalailla ja sen aliurakointiketjuissa, joissa pääurakoitsija ei välttämättä edes tiedä, ketkä työskentelevät ketjun häntäpäässä. Jotkin yritykset voivat olla ketjussa vain kuittikauppiaita. (Hirvonen ym. 2010, 24, 69.) Kuittikauppaa voi kuitenkin tapahtua missä tahansa yrityksessä. Yleinen toimintatapa on se, että yrityksen johto ja omistajat ilmoittavat kirjanpitoon kuluksi omia henkilökohtaisia elantomenojaan. Tästä voisi olla kyse esimerkiksi autokorjaamossa, jossa omistaja ostaa auton osia, mutta korjaakin niillä omaa eikä asiakkaan autoa ja kuitenkin vie tosittien yrityksen kirjanpitoon kuluksi. Tätä toimintatapaa valtio ei kuitenkaan luokittele suoranaisesti harmaaksi taloudeksi, mahdollisesti sen

vuoksi, että toiminnan ainakin oletetaan olevan vähäpätöistä kokonaisuuteen nähden. (Hirvonen ym. 2010, 24).

Hieman pidemmälle kehittynyt harmaan talouden muoto ovat lyhyen elinkaaren yritykset, jotka on perustettu verovastuun välttämiseksi. Yhtiömuotona toimii yleisesti ottaen osakeyhtiö, sillä se on osakkeenomistajistaan erillinen oikeushenkilö eivätkä osakkaat vastaa henkilökohtaisesti yrityksen velvoitteista. (Hirvonen ym. 2010, 24; L. 21.7.2006/624). Kyseessä on siis toiminta, jossa yritys jättää tietoisesti veronsa maksamatta, vaikka mahdollisesti ilmoittaakin tulonsa oikein. Jopa joidenkin muiden yritysten verovastuita on keinotekoisesti voitu siirtää kyseiselle yritykselle. Kun yritys todetaan maksukyvyttömäksi, sen omistus ja vastuuhenkilöasemat siirtyvät saattohoidon ammattilaisille. Kyseinen toiminta ei lukeudu kansantaloudellisen harmaan talouden piiriin, mutta fiskaalisen harmaan talouden tunnusmerkit se täyttää. (Hirvonen ym. 2010, 24.)

3.3 Harmaan talouden tuottamat ongelmat

Harmaan talouden tuottamista ongelmista puhutuimpia lienevät saamatta jääneet verotulot sekä palkkojen lakisääteiset maksut, jotka koskevat valtiota. Esimerkkinä mainittakoon ohimyyntin tuomat ongelmat, jolloin ollaan tilanteessa, että yritys ei ilmoita myyjtejään oikein, mutta kaikki kulut ovat kuitenkin kirjanpidossa. Tämä vähentää sekä maksettavaa arvonlisäveron että tuloveron määrää – kyse on siis veropetoksesta. Lisäksi ohimyynti saattaa vaikuttaa myös negatiivisesti ennakonperinnän, sosiaaliturvamaksujen, työeläkemaksujen, työttömyysvakuutusmaksujen sekä muiden lakisääteisten maksujen määrään, jos ohimyyntistä saaduista tuloista maksetaan pimeää palkkaa. (Harmaa talous 2011, 6, 20.)

Harmaa talous tuottaa ongelmia kuitenkin hyvin paljon laaja-alaisemmin kuin vain verotulojen menetyksinä. Kokonaisuudessaan harmaa talous heikentää yhteiskuntajärjestelmäämme ja moraalia, sillä harmaalle taloudelle on jossain määrin annettu hiljainen hyväksyntä. Saamatta jääneet lakisääteiset velvoitteet vaikuttavat yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin, kuten sosiaalihuoltoon. (Harmaa talous 2011, 20)

Harmaa talous vaikuttaa myös ryhmiin valtion ohella. Pimeänä palkansaajana työntekijä on eriarvoisessa asemassa, sillä hänen osaltaan ei makseta lakisääteisiä maksuja, hänelle voidaan maksaa alle minimirajan eikä hänelle luultavasti kuulu etuuksiakaan, kuten työterveyshuoltoa tai asianmukaista työturvallisuutta. Harmaa talous vaikuttaa myös kuluttajiin. Kuluttajat eivät useinkaan ole tietoisia harmaan talouden tuomista riskeistä ja siksi esimerkiksi sortuvat herkemmin kuititta tehtyyn työhön. Tällöin kuluttaja on tilanteessa, jossa hänellä ei ole oikeussuojaa, eikä mahdollisista vahingoista ota vastuuta kukaan muu kuin kuluttaja itse. (Harmaa talous 2011, 22)

Lisäksi harmaalla taloudella on haittavaikutuksia markkinoiden toimintaan kilpailun vääristymisen muodossa. Harmaan talouden yritykset pystyvät tekemään esimerkiksi rakennuslalla huomattavasti edullisempia urakoita, joihin rehellinen yritys ei kykene, sillä liiketoiminnasta on jäätävä voittoa, jotta se olisi kannattavaa. Tämä epäsuosuhertainen tilanne saattaa jopa pakottaa rehelliset yritykset harmaan talouden toimijoiksi tai ajaa heidät pois alalta. (Harmaa talous 2011, 22).

3.4 Harmaan talouden torjunta

Yhteiskuntamme on rakentunut niin, että se sekä pyrkii torjumaan harmaata taloutta että valitettavasti myös joiltakin osiltaan mahdollistaa harmaan talouden toiminnan. Pääasiassa torjunta pyritään keskittämään yritysten toimintaan luomalla suosituksia ja säännöksiä. Näiden lisäksi on kehitetty myös seuraamusjärjestelmä, jolla pyritään saamaan harmaan talouden tuottamat hyödyt takaisin valtiolle. (Harmaa talous 2011, 14). Jäljempänä käsiteltäessä rakennusalan harmaan talouden torjuntaan kehiteltyjä torjuntavälineitä, käydään läpi myös niiden mahdolliset seuraamukset, joita laiminlyönnit voivat aiheuttaa.

Harmaan talouden torjuntamuotoja seuraamusjärjestelmän lisäksi ovat ennaltaehkäisevät toimet sekä paljastamis- ja selvittämistoimet. Käytännössä nämä toimet tarkoittavat muun muassa vero- ja tullitarkastuksia sekä esitutkintaviranomaisen suorittamia toimenpiteitä. (Harmaa talous 2011, 14.)

Suurin osa harmaan talouden toimista liittyy verojen laiminlyöntiin jollakin tasolla. (Harmaa talous 2011, 11). Veronalaisiin tuloihin liittyvä laaja ilmoitusvelvollisuus ja muut mekanismit pyrkivät varmistamaan, että verovelvolliset maksavat velvoitteensa. Näitä velvollisuuksia ovat rekisteröityminen muun muassa ennakonpidätys-, työnantaja- ja arvonlisäverorekistereihin, ennakonpidätyksen toimittaminen, tarkkailuilmoitus suorituksista, jotka eivät kuulu ennakonpidätyksen piiriin, kuten pääomatulojen ilmoitus, kirjanpitovelvollisuus, joka koskee kaikkia liike- ja ammatinharjoittajia ja yhdistyksiä, sekä tilaajavastuulain selvitysvelvollisuus, johon palataan tarkemmin rakennusalan harmaan talouden torjuntakeinoja käsiteltäessä. (Hirvonen ym. 2010, 20.) Kaikissa näissä vastuissa on kuitenkin omat heikkoutensa ja näin ollen Verohallinnon rooli harmaan talouden torjuna on suuri. Esimerkiksi vuonna 2010 verotarkastusyksiköiden työajasta 30 % kului harmaan talouden kohteisiin. Verohallinto pyrkii torjumaan harmaata taloutta verovalvontahankkeissa sekä valitsemalla sellaisia yrityksiä verotarkastuksiin, joiden epäillään harjoittavan harmaata taloutta. Lisäksi Verohallinto tekee tiiviisti yhteistyötä viranomaisten kanssa, mikä merkitsee tärkeiden tietojen vaihtoa kyseisten hallinnollisten elinten kesken. (Harmaa talous 2011, 14 – 15)

Muita tärkeitä harmaan talouden torjunnan muotoja ovat muun muassa sosiaalivakuuttamisen valvonta, työsuojelu, anniskeluelinkeinon valvonta, konkurssien valvonta sekä liiketoimintakielto. Suomessa sosiaalivakuuttaminen on hyvin keskeisessä asemassa, sillä esimerkiksi sosiaalihuolto on rakentunut pääasiallisesti lakisääteisten maksujen ympärille. Sitä valvovat muun muassa Eläketurvakeskus, Työttömyysvakuutusrahasto sekä Tapaturmavakuutuslaitos. Työsuojelu kuuluu aluehallintoviraston vastuualueeseen, ja sen tavoitteena on työn ja työolojen aiheuttaman haitallisen kuormituksen ehkäisy sekä ylipäänsä työelämän yhteisten pelisääntöjen valvonta. Lisäksi aluehallintaviraston toimiin kuuluu anniskeluelinkeinon valvonta, johon liittyvät anniskelun lupaharkinta sekä luotettavuusedellytysten valvonta. Konkurssivalvontaa hoitaa konkurssiasiamies, joka voi torjua harmaata taloutta tarkastamalla velallisen tilejä ja toimintaa sekä ohjaamalla konkurssipesänhoitajien toimintaa. (Harmaa talous 2011 15 – 17)

Yksi radikaaleimmista tavoista torjua harmaata taloutta on liiketoimintakiello, joka kuvaillaan elinkeino-oikeudelliseksi turvaamistoimenpiteeksi.

Tarkoituksena on estää vahingollisen liiketoiminnan harjoittaminen sekä erityisesti huolehtia siitä, että liiketoimintaan liittyvä yleinen luottamus säilyisi. Jotta kiello voidaan määrätä, on lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönnin oltava olennaista ja toistuvaa. Kiello voi kestää kolmesta seitsemään vuoteen ja sen rikkomisesta seuraa rangaistus, joka voi olla jopa vankeustuomio. (Harmaa talous 2011, 18.)

Yhteiskunnalliset mekanismit

Harmaata taloutta pyritään torjumaan lakien ja asetusten eli yhteiskunnallisten mekanismien avulla, jotka muutoinkin säätelevät yhteiskuntaamme (Lait ja asetukset 2014). Lait säädetään eduskunnassa, jonne lakialoitteet tulevat pääosin hallitukselta, mutta ne voivat tulla myös kansanedustajalta (L. 11.6.1999/731 §70). Eduskunta koostuu 200 kansanedustajan joukosta, jotka valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan (L. 11.6.1999/731 §24).

Ennen kuin lakialoite esitellään eduskunnalle, sitä valmistellaan ministeriössä, jonka toimialaan kyseinen lakialoite kuuluu (Lakien säätäminen ja julkaiseminen 2013). Niin sanotusta tavallisesta laista eli laista, joka ei koske perustuslain muuttamista, päätetään eduskunnassa kaksivaiheisella menettelyllä. Ensimmäisessä vaiheessa kuullaan valiokunnan mietintö, keskustellaan sekä päätetään lain sisällöstä. (L. 11.6.1999/731 § 72.) Valiokunnat asettaa eduskunta ja niiden toimikaudet vastaavat toisiaan. Valiokunnat koostuvat kansanedustajista, ja ne valmistelevat muun muassa hallituksen esitykset ja lakialoitteet. Pääsääntöisesti valiokunnat käsittelevät sitä vastaavan ministeriön toimialan asioita. (Valiokunnat n.d.) Toisessa vaiheessa laista päätetään yksinkertaisella äänienemmistöllä, jolla laki joko hyväksytään tai hylätään. Jos laki hyväksytään eduskunnassa, on myös tasavallan presidentin vahvistettava laki ennen sen voimaantuloa. (L. 11.6.1999/731 §72, § 77.)

Asetus on sitä vastoin lakia alemman asteinen säännös, joka on yleisesti tarkennus jonkin lainkohdan soveltamiseen. Lainsäädäntövaltaa siirretään

asetustasolle, jotta yhteiskunnan muutoksiin voidaan reagoida eduskuntakäsittelyä nopeammin. (Lainsäädäntösanasto 2012; Heikniemi 2002). Asetuksia voivat antaa tasavallan presidentti, valtioneuvosto sekä ministeriö. Jos kuitenkin asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto. (L. 11.6.1999/731 § 80.)

Hallituksen toimintaohjelma harmaan talouden torjumiseksi

Harmaata taloutta pyritään tehostetusti ehkäisemään hallituksen toimintaohjelmilla. Uusin toimintaohjelma, jossa erityisesti korostuu majoitus- ja ravitsemusalan sekä rakennusalan harmaan talouden torjunta, on suunniteltu vuosille 2012–2015. Rakennusalan harmaan talouden torjuntaan pyritään vaikuttamaan uudistetulla tilaajavastuulailla, kuntien urakkasopimuksiin sisällytettävällä työntekijöiden turvaa parantavalla lausekkeella, veronumerolla, tiedonantovelvollisuudella sekä mahdollisuudella luoda valtuutettu urakoitsijajärjestelmä, joka rakentaisi luotettavuutta alalle ja jolla voitaisiin varmistua yhteistyökumppanin sitoutumisesta rehelliseen yritystoimintaan. Majoitus- ja ravitsemusalaan koskevia torjuvia tavoitteita ovat muun muassa tyyppihyväksytyt kassakoneet, joissa esimerkiksi korjauskuittien teko olisi mahdotonta ilman rekisteröintiä loppuraporttiin. Vuoden 2014 alusta astui voimaan kuittipakko, joka aiheuttaa velvollisuuden tarjota aina kuittia, joten ohimyyntin mahdollisuus vaikeutuu. Lisäksi suunnitellaan mahdollista alkoholilainsäädännön kokonaisuudistusta. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2012, 5 – 6)

Lisäksi ohjelmaan sisältyy tavoitteita myös muista edellä mainituista aiheista, kuten työsuojelusta ja konkurssivalvonnasta. Toimintaohjelman tavoitteena on paneutua myös kansainvälisen toiminnan valvontaan. Tämä on tarpeellista, sillä niin kuin Hirvonen ja muut (2010, 3–4) kertoivat tutkimuksessaan ”Suomen kansainvälistyvä harmaa talous”, kansainvälisen sijoitustoiminnan harmaan talouden osuus on tutkimuksien mukaan liki 90 %. Määrä on siis hyvin merkittävä sekä suhteellisesti että kokonaismääräisesti. Euromääräisesti tämä huima prosentuaalinen osuus vastasi vuonna 2008 vähintään 700 miljoonaa.

Myös viranomaisten yhteistyötä pyritään helpottamaan purkamalla tiedonvaihdon esteitä, jotta viranomaiset pystyisivät tulevaisuudessa antamaan oma-aloitteisesti ja laaja-alaisemmin toista viranomaista helpottavia tietoja. Vaikka harmaata taloutta ei yleisesti kuvata rikolliseksi toiminnaksi, useissa tapauksissa veropetoksen määritelmä kuitenkin täyttyy. Joissakin tilanteissa kuitenkin ylitetään talousrikoksen määrittelevä raja, joten toimintaohjelman tarkoituksena on myös lyhentää talousrikokseen liittyvän rikosprosessin kokonaisaikaa. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2012, 7 – 8)

4 Harmaan talouden torjuntakeinot rakennusallalla

Kuten johdannossa mainittiin, torjuntakeinossa paneudutaan rakennusalan puhutuimpiin keinoihin. Pääasiassa materiaali on kerätty Verohallinnon sekä Finlexin verkkosivuilta, jotta torjuntakeinoista saadaan mahdollisimman ajantasaiset ja luotettavat tiedot, sillä tietojen on tarkoitus toimia tietopakettina toimeksiantajalle sekä toimeksiantajan asiakaskunnalle. Torjuntakeinoista selkeästi esille nousee tuorein torjuntakeino eli rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuus, sillä opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus liittyy tiedonantovelvollisuuden urakointitietojen ilmoittamiseen. Muiden torjuntakeinojen osalta selvitys rajautuu vain lain peruseräperiaatteeseen.

4.1 Tilaajavastuulaki

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä on tutummalta nimeltään tilaajavastuulaki. Ulkopuolisella työvoimalla tarkoitetaan vuokrattua työvoimaa tai alihankintasopimuksella työskenteleviä toisen yrityksen työntekijöitä. Lakia sovelletaan nimensä mukaisesti tilaajaan, jonka vastuulla on varmistaa toimittajalta saamistaan asiakirjoista, että tietyt velvoitteet täyttyvät toimittajan osalta. Velvoitteita koskevia asiakirjoja ovat todistus ennakoperintärekisteriin, työnantajarekisteriin ja arvonlisäverorekisteriin kuulumisesta, kaupparekisteriote, verovelkatodistus, todistus eläkevakuutuksen ottamisesta ja suorittamisesta, työehtosopimus sekä selvitys työterveyshuollon järjestämisestä. Rakennusallaa koskee lisäksi selvitysvelvollisuus siitä, että työvoiman toimittaja on ottanut tapaturmavakuutuksen. (L 22.12.2006/1233.)

Kyseiset asiakirjat eivät saa olla yli kolme (3) kuukautta vanhoja. Poikkeustilanne syntyy, mikäli tilaaja tekee uuden sopimuksen työvoiman toimittajan kanssa alle 12 kuukauden kuluessa edellisestä sopimuksesta, ellei ole syytä epäillä velvoitteiden laiminlyöntiä. Työn ollessa jatkuvaluontoinen, uudet selvitykset on toimitettava tilaajalle 12 kuukauden välein. Asiakirjat on säilytettävä vähintään kaksi vuotta sopimusta koskevan työn päättymisen jälkeen. (L 22.12.2006/1233.)

Jos tilaaja ei täytä selvitysvelvollisuuttaan, tekee sopimuksen liiketoimintakiellossa olevan yrityksen kanssa tai yrityksen, jolla ei selkeästi ole aikomusta maksaa velvoitteitaan työnantajana ja yrityksenä, voidaan tilaajalle määrätä laiminlyöntimaksu. Laiminlyöntimaksu voi olla suuruudeltaan 2 000 – 20 000 euroa, riippuen laiminlyönnin asteesta, laadusta, laajuudesta sekä sopimusravasta. Lain tarkoituksena on siis edistää tasavertaista kilpailua sen puitteissa, että varmistetaan kaikkien osapuolien hoitavan lakisääteiset velvoitteensa. (L 22.12.2006/1233.)

4.2 Käännetty arvonlisäverovelvollisuus

Käännetty arvonlisäverovelvollisuus kuuluu osaksi verohallintolakia. Periaatteena on, että myyjän sijasta ostaja on verovelvollinen, mikäli kyseessä on rakentamispalvelu tai sitä varten vuokrattu työvoima. Lisäksi ostajan on oltava elinkeinonharjoittaja, joka muutoin kuin satunnaisesti myy rakentamispalvelua. Vaikka verovelvollinen onkin ostaja, on myyjän vastuulla laskunantovelvollisuus. Myyjän on selvitettävä, täyttyvätkö ostajan ehdot, ja tarvittaessa varmistettava asia ostajalta. Myyjän on ilmoitettava laskulla ostajan y-tunnus sekä velvollisuus veron maksamisesta eikä arvonlisäveroa tule näkyä. (Korkiamäki & Taipalus 2012).

Rakentamislakiin katsotaan kaikki rakentamiseen liittyvä toiminta, jota on käsitelty tarkemmin sivulla 28 tiedonantovelvollisuuden osiossa. Käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden ulkopuolelle jäävät kuitenkin tilapäiset rakennelmat sekä rakennustelineet. (Korkiamäki & Taipalus 2012.)

4.3 Veronumero

Laki veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä on otettu käyttöön sekä työnantajan että työntekijän verovelvollisuuksien valvontaa varten. Lisäksi sillä pyritään valvomaan rakennusosalalla toimivien henkilöiden henkilötunnisteen oikeellisuutta. (L 1231/2011.) Veronumero on 12-numeroinen pysyvä tunnus, jonka avulla ei voida päätellä henkilötietoja (Veronumero 2012).

Veronumeron saa jokainen, jolla on suomalainen henkilötunnus, mutta sitä tarvitsevat vain rakennustyömaalla työskentelevät henkilöt. Ulkomaalaisten henkilöiden on haettava henkilötietojen merkitsemistä väestötietojärjestelmään, jolloin he saavat suomalaisen henkilötunnuksen. Veronumeron on oltava työmaalla käytettävissä kuvallisissa tunnistekorteissa, jotka ovat välttämättömiä työturvallisuuslain 52 a §:n mukaan. Tunnistekorttia on käytettävä kun yhteisen työmaan käsite täyttyy eli kun työmaalla toimii yhtäaikaaisesti tai peräkkäin enemmän kuin yksi työnantaja tai itsenäinen työnsuorittaja. (Veronumero 2012).

Jokaisen rakennusosalalla työskentelevän on oltava lisäksi julkisessa veronumerorekisterissä, johon on merkitty henkilön nimi, suomalainen henkilötunnus sekä veronumero. Henkilötunnusta ei julkisesta rekisteristä saa selville. Veronumerorekisteriin voidaan merkata työnantajan, päätoteuttajan, henkilön itsensä tai Verohallinnon toimesta. Rekisteristä voidaan poistaa, mikäli henkilö esittää selvityksen siitä, että ei enää työskentele rakennusosalalla. (L 1231/2011.)

4.4 Tiedonantovelvollisuus

Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus on jatkoa veronumeron käyttöönotolle, joka kuuluu veronumeron tapaan hallituksen toimintaohjelmaan 2012–2015. Päävastuu tiedonantovelvollisuuden suunnittelusta kuuluu valtiovarainministeriölle. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2012, 6.) Tiedonantovelvollisuuden pääperiaatteena on tilaajan velvollisuus ilmoittaa rakennusurakoista sekä urakan päätoteuttajan ilmoitusvelvollisuus työntekijöistä kuukausittain Verohallinnolle. Ilmoittajan tulee säilyttää nämä tiedot kuuden vuoden ajan työmaan päättymisestä. (Tuomolin & Wulff 2013).

Sen tavoitteena on pimeiden yritysten ja työntekijöiden kitkeminen alalta saamalla mahdollisimman paljon yrityksiä verotuksen piiriin. (Albäck 2014.)

Tiedonantovelvollisuus koostuu kahdesta hyväksytystä laista, jotka ovat 363/2013 sekä 364/2013. Lait astuivat voimaan 1.7.2014, mikä tarkoittaa, että ensimmäisien ilmoitusten oli oltava Verohallinnossa 5.9.2014. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Laki 363/2013 kattaa pääasiallisesti tiedonantoa koskevat velvollisuudet. Se on osa verotusmenettelylakia, jossa sovelletaan nimensä mukaisesti verotusmenettelyä sekä muutoksenhakua verotukseen. Laki 363/2013 kuuluu verotusmenettelylain 3 lukuun, jossa määritellään sivullisen tiedonantovelvollisuutta. Luvussa kerrotaan, että kaikista rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuista, saajista sekä suorituksen perusteista on ilmoitettava Verohallinnolle, vaikka kyseinen suoritus olisi saajalle verovapaa. Rakentamiseen liittyvää tiedonantovelvollisuutta käsitellään 15 §:ssä a,b,c ja d kohdissa, jotka koskevat urakan pää toteuttajan velvollisuutta ilmoittaa kaikkien työmaalla työskentelevien työntekijöiden tiedot Verohallinnolle, rakentamispalvelun tilaajan urakkaa koskevien tietojen tiedonantovelvollisuutta sekä luonnollisen henkilön velvollisuutta antaa tietoja. Lisäksi laki määrää aliurakoitsijoiden tiedonantovelvollisuudesta päätoteuttajalle. (L. 18.12.1995/1558.)

Laki 364/2013 kuuluu osana työturvallisuuslakiin, jonka tarkoituksena on työympäristön ja -olosuhteiden parantaminen ja ylläpitäminen sekä työperäisten terveyshaittojen ehkäiseminen. Lakia sovelletaan työsuhteessa, joka on solmittu työsopimuksella sekä virkasuhteessa ja sitä vastaavassa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa. Laki 364/2013 sijaitsee työturvallisuuslain luvussa 6, joka käsittelee työtilanteita, joissa samalla työpaikalla työskentelee useampi työnantaja. Työnantajilla on huolehtimisvelvoite sekä velvoite tiedottamisesta, joilla välttäisiin vaarantamasta työntekijöiden turvallisuutta. Luvun 6 pykälä 52 koskee työntekijäluetteloa, jota rakennusurakan päätoteuttajan on pidettävä yllä työturvallisuuden varmistamiseksi. Luettelossa on oltava mukana myös

itsenäiset työnsuorittajat. Kuten laissa 363/2013, tässäkin aliurakoitsijoiden on ilmoitettava työntekijöidensä tiedot pääurakoitsijalle. (L. 23.8.2002/738).

Tiedonantovelvollisuus koostuu siis kahdesta kokonaisuudesta – rakennustyön urakkatiedoista sekä työntekijätiedoista. Nämä kokonaisuudet ovat toisistaan irrallisia, mikä tarkoittaa sitä, että ilmoitusvelvollisuus voi syntyä vain toisesta tai molemmista. Syynä tälle irrallisuudelle ovat urakka- ja työntekijätietojen eri perusteet, jotka synnyttävät ilmoittamisvelvollisuuden. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Urakkatiedot

Urakkatietojen ilmoittamisvelvollisuuden perusteena toimii arvonlisäverolain (1501/1993) 31§:n määritelmä rakentamispalvelusta (Tuomolin & Wulff 2013). Sen mukaan rakentamispalveluna pidetään rakennus- ja korjaustöitä, niiden yhteydessä asennettuja tavaroita sekä suunnittelua ja valvontaa, jotka liittyvät hankkeeseen. (L. 30.12.1993/1501). Lisäksi rakennustelineiden pystytys- ja purkutyöt sekä työvoiman vuokraus kuuluvat siihen, vaikka ne eivät arvonlisäverolain määritelmän mukaan ole rakentamispalvelua.

Rakentamispalvelun käsite on laaja, joten selvyiden tuomiseksi aiheutta on syytä aukaista hieman. Rakentaminen voi siis kohdistua kiinteistöön, sen vesialueeseen tai maapohjaan. Kyseessä voivat olla uudisrakentaminen, perusparannus, korjausrakentaminen, muutos-, laajennus- ja kunnossapitotyöt sekä viimeistelytyöt. Lisäksi laitteiden, jotka ovat kiinteä osa kiinteistöä, huolto luetaan rakentamispalveluksi. (Tuomolin & Wulff 2013.) Tämä tarkoittaa esimerkiksi kiinteistössä olevaa hissiä, mutta esimerkiksi kiinteistöön liiketoimintaa varten hankitun paperikoneen huolto jää rakentamispalvelun määritelmän ulkopuolelle.

Urakkatietojen osalta ilmoittamisvelvollisena toimii rakennusurakan tilaaja eli tiedonantovelvollinen tilaaja. Tämä siis tarkoittaa, että kaikki, jotka tilaavat rakentamispalvelua ovat tiedonantovelvollisia. Ketju lähtee liikkeelle luonnollisesti siitä, että rakennuttaja eli lopullisen työn vastaanottaja tilaa työn pääurakoitsijalta, josta rakennuttaja ilmoittaa Verohallinnolle. Näin ollen rakennuttajalla on aina ilmoitusvelvollisuus. Lisäksi rakennuttaja voi tilata sivu-urakoita, jotka ovat pääurakkaan kuulumattomia urakoita. Pääurakoitsijalla

tarkoitetaan pääurakan toteuttavaa tahoa, joka yleisesti tarkoittaa perustus-, runko- ja sisä-valmistusvaiheiden rakennusteknisiä töitä. Normaalisti ketju jatkuu aliurakoitsijoilla, joiden kanssa pääurakoitsija tai mahdollinen sivu-urakoitsija on tehnyt sopimuksen. Ketju voi vielä jatkua niin, että aliurakoitsija tilaa rakentamispalvelua toiselta aliurakoitsijalta. Tällöin ollaan siinä tilanteessa, että ilmoitusvelvollisia tilaajia ovat rakennuttaja, pääurakoitsija, mahdollinen sivu-urakoitsija sekä aliurakoitsija/-urakoijat. (Tuomolin & Wulff 2013).

Ilmoitusvelvollisuuden täyttymisen kriteerit on pyritty rakentamaan niin, että mahdollisimman moni tilaaja täyttäisi ne. Tilaja voi siis olla mikä tahansa yritys, kuten osakeyhtiö tai asunto- ja kiinteistöosakeyhtiö, muu yksinoikeudellinen oikeushenkilö, luonnollinen henkilö, valtio, kunta, Ahvenanmaan maakunta tai seurakunta. Kaikki edellä olevat tilaajat kuuluvat kuukausittaisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin tilatessaan rakentamispalvelun. Luonnollinen henkilö voi rakennuttaa omaa yritystoimintaansa varten, jolloin hän luonnollisesti kuuluu kuukausimenettelyyn, mutta poikkeuksena mainittakoon kotitaloudet, joilla on kevennetty tiedonantovelvollisuus. Se tarkoittaa, että kotitalouksien rakennushankkeissa, jotka ovat yleisesti omakotityömaita, ilmoitus on tehtävä ennen loppukatselmusta. Tämä kevennys ei kuitenkaan koske urakoitsijaa, joka mahdollisesti tilaa aliurakoitsijan omakotityömaalle. (Tuomolin & Wulff 2013).

Vaikka urakkatietojen tiedonantovelvollisuudesta on pyritty tekemään laaja, on sen ulkopuolelle jätetty joitakin tapauksia. Arvonlisäverolain 31 § määrittelee, että suunnittelu- ja valvontapalvelut kuuluvat rakentamispalveluun, mutta ne eivät erikseen hankittuina kuulu tiedonantovelvollisuuden piiriin. Jos ne sitä vastoin kuuluvat osaksi urakkasopimusta, ne lukeutuvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Tavaroiden ostosta ei tarvitse tehdä ilmoitusta, mutta jos ne ovat osa urakkasopimusta, niiden osuutta ei tarvitse eritellä pois ilmoitusta tehtäessä. Lisäksi kiinteistönhoito ja huoltotyöt eivät kuulu tiedonantovelvollisuuden piiriin, koska niiden katsotaan olevan ylläpitäviä toimenpiteitä, jotka ovat yleisesti ottaen luonteeltaan jatkuvaluonteisia palvelukokonaisuuksia. Jos kuitenkin huoltoyhtiö veloittaa erikseen korjaustöistä, ne kuuluvat tiedonantovelvollisuuden piiriin. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Verohallinto on pyrkinyt karsimaan merkitykseltään vähäiset rakentamispalvelut tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle 15 000 euron raja-arvolla. Kyseessä on arvonlisäveroton summa. Jos siis urakan loppusumma ei ylitä raja-arvoa, siitä ei tarvitse ilmoittaa. Sopimuksen ylittäessä raja-arvon, alkaa tiedonantovelvollisuus heti. Jos oletetaan, ettei raja-arvo ylity ja näin tapahtuukin, alkaa tiedonantovelvollisuus siitä kuukaudesta, kun raja-arvo on ylittynyt. Raja-arvoa laskettaessa kukin rakentamispalvelu katsotaan erilliseksi kokonaisuudeksi, mutta jos tilaajalle tehty työ perustuu useisiin eri sopimuksiin, joiden alkamis- ja päättymisajankohdat ovat lähellä toisiaan, luetaan sopimukset yhdeksi sopimukseksi. Vaikka puhutaankin urakasta, jonka katsotaan olevan sopimus, jonka urakoitsija sitoutuu tekemään sovittua vastiketta vastaan, niin myös tunti- ja vuosisopimukset kuuluvat tiedonantovelvollisuuden piiriin, jolloin niistä on ilmoitettava arvio kyseisen vuoden summasta. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Työntekijätiedot

Työntekijätietojen ilmoittamisen perusteena toimii yhteisen työmaan periaate. Yhteisellä työmaalla tarkoitetaan työpaikkaa, jolla toimii yhtäaikaaisesti tai peräkkäin enemmän kuin yksi työnantaja tai itsenäinen työnsuorittaja. Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta määrittelee soveltamisalan 1 §:ssä (L. 26.3.2009/205), että rakentaminen on sekä maan alla että päällä tapahtuvaa rakennuksen tai rakennelman korjaamista, uudisrakennusta tai kunnossapitotyötä. Tämä tarkoittaa muun muassa asennustöitä, purkamista sekä lisäksi rakennushankkeen suunnittelua ja valmistelua. Rakennusala katsotaan siis hyvin laaja-alaiseksi toimialaksi. (Tuomolin & Wulff 2013).

Tämän määräyksen pohjalta voidaan todeta, että vasta kaksi työnantajaa samalla työmaalla synnyttää tiedonantovelvollisuuden. Kuitenkin, jos työmaa alkaa yhden työnantajan voimin, mutta tiedetään, että muitakin työnantajia tulee jatkossa, tiedonantovelvollisuus alkaa heti. Jos taas muita työnantajia ei oleteta tulevan, tiedonantovelvollisuus alkaa siitä hetkestä, kun toinen työnantaja on tullut työmaalle. Jos siis työmaalla on vain yksi työnantaja, työntekijätietojen tiedonantovelvollisuutta ei ole, mutta urakkatietojen

tiedonantovelvollisuus säilyy. Työntekijätiedot kerätään kaikilta työmaalla työskenteleviltä henkilöiltä eli rakennusmiehien lisäksi myös muun muassa toimistotyöntekijöiltä ja siivoojilta. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Ilmoitusvelvollisena toimii urakan päätoteuttaja. Työturvallisuuslain 7§:n (23.8.2002/738) mukaan päätoteuttajalla tarkoitetaan pääurakoitsijaa tai muuta päätoteuttajaa, joka johtaa tai valvoo rakennushanketta. Tarkennusta määritelmään antaa asetus 205/2009 rakennustyön turvallisuudesta, jonka mukaan rakennuttaja nimeää päätoteuttajan tai tämän puuttuessa toimii itse päätoteuttajana. Toisin sanoen viime kädessä rakennuttaja on vastuussa. (Tuomolin & Wulff 2013). Jokaisen työmaalla toimivan yrityksen ja itsenäisen ammatinharjoittajan on ilmoitettava päätoteuttajalle omat työntekijätietonsa, jotta hän voi tehdä ilmoituksen. (L. 18.12.1995/1558, 15 b §.)

Tietoja ei tarvitse ollenkaan ilmoittaa työntekijöistä, jotka tuovat tilapäisesti työmaalle kuljetuksia. Jos kuljetukseen liittyy vähäinenkin rakennustyö, joka ulottuu pois auton välittömästä läheisyydestä, on työntekijän tiedot ilmoitettava. Koneiden huoltojen ja korjauste, jotka ylläpitävät rakennushanketta, ei katsota kuuluvan tiedonantovelvollisuuden piiriin. Tietoja ei myöskään tarvitse antaa vierailijoista tai viranomaisista. (Tuomolin & Wulff 2014.)

Sivulla 23 on ohje Verohallinnon myöntämästä kevennyksestä, jonka mukaan tiedonantovelvollisuus ei koske rakennushankkeita, joiden raja-arvo 15 000€. Työntekijätietojen kohdalla tilanne on sama, mutta mikäli rakennuttajalla on pääurakan lisäksi sivu-urakoita, saa kaikkien urakoiden yhteissumma olla vain raja-arvon verran. Tällaisessa tilanteessa rakennuttajan on seurattava raja-arvoa. (Tuomolin & Wulff 2014.)

Kotitaloudet

Kotitalouksille eli omakotikiinteistöille ja huoneisto-osakkeille on luotu kevennetty tiedonantomenettely, joka tarkoittaa sitä, että töitä, joihin ei tarvita rakennuslupaa, ei tarvitse ilmoittaa Verohallinnolle. Jokaisesta rakennusluvanalaisesta työmaasta on ilmoitettava eli euromääräistä raja-arvoa ei ole. Ilmoitus on pääsääntöisesti annettava vasta ennen

loppukatselmusta, poikkeuksena osittaiset loppukatselmukset, jolloin tiedot on ilmoitettava kutakin katselmusta ennen. (Tuomolin & Wulff 2014).

Kotitalouksien on annettava tiedot yrityksistä, joilta työ on tilattu, sekä niille maksetuista suorituksista. Työntekijätiedot ilmoitetaan vain siinä tapauksessa, että kotitalous on itse palkannut työntekijän. Jos kuitenkin kotitalouden työmaan päätoteuttajana on urakoitsija, työntekijätiedot on ilmoitettava kuukausittain, mikäli yhteisen työmaan käsitteen kriteerit täyttyvät. (Tuomolin & Wulff 2014.)

Ilmoittaminen

Tiedonantovelvollisen tilaajan tulee ilmoittaa tietoja kuukausittain Verohallinnolle. Ilmoitusvelvollisuus alkaa siitä, kun työmaa tosiasiallisesti alkaa, vaikka laskutuksen ajankohta olisi vasta tulevaisuudessa tai kaikki työmaan lupa-asiat eivät olisi vielä kunnossa. Sitä vastoin ennakkomaksuista on ilmoitettava, vaikka työmaalla ei olisikaan vielä toimintaa. Työmaan ja sitä kautta ilmoitusvelvollisuuden katsotaan loppuneen, kun työ on luovutettu tilaajalle, eivätkä mahdolliset takuu- ja korjaustyöt sekä jälkitarkastukset kuulu enää tiedonantovelvollisuuden piiriin. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Urakkatiedoissa tiedonantovelvollinen tilaaja ilmoittaa itsestään, urakoitsijasta sekä itse urakasta (Tuomolin & Wulff 2013). Kun oletetaan, että tiedonantovelvollisena eli tilaajana toimii yritys, sen pakollisia tietoja ovat nimi ja y-tunnus. Y-tunnuksen ilmoittaminen ei ole välttämätöntä, ja mikäli sitä ei ilmoiteta, on ilmoitettava nimen lisäksi täydelliset osoitetiedot.

Tiedonantovelvollisen tilaajan on lisäksi ilmoitettava yrityksen yhteyshenkilön tiedot sekä työmaasta vastaavan yhteyshenkilön tiedot, joista pakollisia ovat nimi sekä puhelinnumero tai sähköpostiosoite. Mikäli y-tunnus on ilmoitettu, ei tarvitse ilmoittaa yhteyshenkilön osoitetietoja. (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 7–10.)

Pakollisia urakoitsijan eli alihankkijan tietoja ovat toimeksiannon laji sekä urakoitsijan nimi. Kuitenkin suositeltavaa on, myös y-tunnuksen ilmoittaminen, sillä muussa tapauksessa on annettava urakoitsijan täydet osoitetiedot. Kuten

tiedonantovelvollisen tilaajan myös urakoitsijan yhteyshenkilön tiedot ovat samaan tapaan pakollisia. (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 11.)

Ilmoituksella tulee näkyä myös mahdolliset vuokratyönantajat heille maksettuine palkkioineen. Vuokratyönantajalla tarkoitetaan työnantajaa, joka on antanut työntekijöitensä toisen yrityksen käyttöön vastiketta vastaan. Kuten aiemmin on mainittu, jokainen tilaaja on itse ilmoitusvelvollinen. (Tuomolin & Wulff 2013.) Ilmoitukselle on ilmoitettava se päivä, jolloin ensimmäinen työntekijä on ollut työmaalla (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 13.)

Työmaan tietoja voivat olla työmaa-avain, joka saadaan Suomen Tilaajavastuun Veronumero.fi palvelun Työmaarekisteristä, työmaan numero, työmaan lähiosoite, vapaamuotoinen teksti työmaan sijainnista, työmaan postinumero ja –toimipaikka. Mikäli yrityksellä on käytössään työmaa-avain, on sen antaminen ensisijaista. Lähiosoitteen tai vapaamuotoisen selvityksen rinnalle on annettava postinumero ja –toimipaikka. Mikäli työmaalla ei jonakin kuukautena ole ollut toimintaa tai se on keskeytetty, on annettava ”ei toimintaa”-ilmoitus. (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 10–17.)

Urakkaa koskien on ilmoitettava, onko siinä sovellettu käännettä arvonnalisäverovelvollisuutta (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 13). Pääsääntönä pidetään suoriteperusteista kirjanpitoa, eli tiedot tulisi antaa laskutetun summan, ei maksetun summan mukaan. Jos yrityksellä on käytössä maksuperusteinen kirjanpito eli kulu- ja tuottokirjaukset kirjataan vasta maksettaessa, täytetään ilmoitus maksuperusteisesti. (Tuomolin & Wulff 2013.) On myös erikseen ilmoitettava mahdollisista ennakkomaksuista, jotka eivät sisälly laskutettuun tai maksettuun määrään, mutta jotka sisältyvät mahdolliseen sopimuskohlaiseen kokonaisurakkasummaan. Sopimukseen perustuva urakkasumma on ilmoitettava, mikäli sellainen sopimuksessa on. Urakan alku- ja loppupäivämäärät on ilmoitettava. (Verohallinnon tietuekuvaus 2014,13.)

Työntekijätiedoista päätoteuttaja ilmoittaa kootusti kaikkien yhteisellä työmaalla työskentelevien tiedot. Tämä edellyttää sitä, että kuten edellä

mainittiin, kaikki työmaalla työskentelevät yritykset ilmoittavat omat työntekijätietonsa ensin päätoteuttajalle. Työntekijän on työskenneltävä työmaalla tai hänet on poistettava ilmoitukselta. Jo kuukauden poissaolo työmaalta, poistaa työntekijän ilmoitukselta. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Ilmoitustyytit

Ilmoitustyytit ovat perusilmoitus, korjausilmoitus sekä poistoilmoitus. Jokaisella ilmoituksella on oltava määriteltynä kohdekuukausi ja vuosi (Verohallinnon tietuekuvaus 2014, 6). Ilman perusilmoitusta ei voida antaa korjaus- eikä poistoilmoitusta, sillä perusilmoituksen valmistuttua tiedonantovelvollinen saa ilmoitustunnuksen, jonka avulla mahdollinen korjaus- tai poistoilmoitus tehdään. Tämän vuoksi ilmoitustunnus vaihtuu joka kuukausi, vaikka ilmoittaja ja tiedot pysyisivät samana. Perusilmoitus tulee antaa viimeistään ilmoituskuukautta sitä seuraavan kuukauden viides (5.) päivä, esimerkiksi tammikuun ilmoitus tulee antaa viimeistään maaliskuun viides (5.) päivä. Perusilmoituksen voi kuitenkin antaa jo kohdekuukauden alusta alkaen, mutta ei ennen kohdekuukauden alkua. Kohdekuukaudella tarkoitetaan sitä kuukautta, jolta ilmoitusta ollaan tekemässä. Tilaaja saa ilmoittaa mahdollisien useampien työmaiden tiedot samalla ilmoituksella, mutta tiedot saavat tulla myös erillisillä ilmoituksilla kultakin työmaalta. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Korjausilmoitus annetaan, jos tiedoissa on ollut jotakin virheellistä, mutta tiedot on annettava kokonaisuudessaan uudestaan, sillä korjausilmoitus korvaa aiemmin laaditun perusilmoituksen. Jos taas ilmoitusvelvollinen haluaa poistaa ilmoituksen esimerkiksi sen vuoksi, että antanut virheellisesti edellisen kuukauden tiedot, se onnistuu poistoilmoituksella. Molempiin on käytettävä perusilmoitukselta saatua ilmoitustunnusta. (Tuomolin & Wulff 2013).

Ilmoituksen voi antaa jokin muukin taho kuin ilmoitusvelvollinen itse, esimerkiksi tilitoimisto, konsulttiyhtiö tai isännöitsijä. Ilmoittajaksi on kuitenkin merkittävä itse tiedonantovelvollinen eli urakan tilaaja tai rakentamispalvelun päätoteuttaja. Ilmoittaminen on tehty mahdolliseksi ainoastaan sähköisessä muodossa, jotta reaaliaikaisuus varmentuisi. (Tuomolin & Wulff 2013).

Ilmoituskanavat

Tutkimuksessa tarkasteltavat raportointityökalut käyttävät ilmoituskanavanaan ilmoitin.fi palvelua. Sen kautta voidaan lähettää ohjelmistojen tuottamia tiedostoja. (Ilmoitin.fi n.d.) Tämän selainpohjaisen tai ohjelmistorajapinnan kautta käytettävän palvelun toimintaperiaatteena on, että se tarkastaa ohjelmistojen tuottamien tiedostojen oikeellisuuden verraten niitä Verohallinnon laatimiin tietuekuvauksiin (Tuomolin & Wulff 2013).

Tietoja on mahdollista ilmoittaa myös manuaalisesti suomi.fi- palvelun kautta. Suomi.fi-palvelussa on mahdollista ilmoittaa urakka- ja työntekijätiedot verkkolomakkeella, jonka voi ensimmäisen ilmoittamisen jälkeen kopioida tulevien ilmoitusten pohjaksi. Myös verkkolomake vaatii tunnistautumisen avautuakseen. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Lisäksi manuaalisesti voidaan ilmoittaa Katso-palvelun kautta. Jos ilmoittajana ei toimi ilmoitusvelvollinen, tapahtuu ilmoittaminen Katso – tunnisteiden avulla, joka on Verohallinnon tarjoama väline, jonka kautta yritykset voivat kirjautua viranomaisten sähköisiin palveluihin. Tunniste on maksuton ja sen pääkäyttöoikeus on henkilöllä tai henkilöillä, joilla on yrityksessä nimenkirjoitusoikeus. He voivat myöntää valtuutuksia sekä muille yrityksessä työskenteleville että ulkopuolisille yrityksille. Jos ulkopuolisella ilmoittajalla on jo valtuutus kausiveroilmoituksen tekoon, hänelle ei tarvitse luoda erillistä valtuutusta rakentamispalvelun tiedonantovelvollisuutta varten. (Katso-tunnistus n.d.)

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimukseen valitut palveluntarjoajat, jotka tarjoavat urakkatietojen lähettämistä siihen suunnitellun ohjelman avulla Verohallinnolle. Urakkatietojen ilmoittamisen palveluntarjoajista päädyttiin valitsemaan kaksi toimijaa. Esittelyn jälkeen käydään vaihe vaiheelta palveluntarjoajien ohjelman toiminta läpi. Ohjelman toimintaperiaatteet on koottu haastatteleamalla palveluntarjoajia sekä koulutusmateriaalin perusteella.

5.1 Palveluntarjoajien esittely

Suomen Tilaajavastuu Oy

Ensimmäinen toimijoista on yleisesti rakennusosalalla tunnettu Suomen Tilaajavastuu Oy, joka tarjoaa palveluita kattavasti kaikkeen rakennusalan harmaan talouden torjuntaan liittyviin velvoitteisiin kaiken kokoisille yrityksille. Kyseinen toimija päätettiin valita erityisesti sen tunnettuuden sekä laajan palvelutarjonnan vuoksi. (Etera 13.11.2014, koulutus.)

Yrityksen omistuspohja muodostuu alan suurista yhdistyksistä – Laatu RALA ry, Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry, Suomen kiinteistöliitto ry, Rakennusteollisuus RT ry sekä Talonrakennusteollisuus ry. Yrityksellä on suuri tietotaito takana. Käytössä on kaksi palvelukokonaisuutta Tilaavastuu.fi sekä Veronumero.fi, jotka ovat selainpohjaisia eli Saas-palveluita. Jälkimmäisen palvelun kautta ilmoitetaan tiedonantovelvollisuutta koskevat urakkatiedot. Palvelun kautta on myös mahdollista lähettää työntekijätietoja, mutta sitä ei tässä tutkimuksessa käsitellä. (Etera 13.11.2014, koulutus.)

Pandia Oy

Toinen toimijoista on Saas-ohjelmistotalo Pandia Oy, joka on erikoistunut talouden suunnitteluun ja analysointiin erityisesti johdon päätöksiä tueksi. Saas tarkoittaa selainpohjaista palvelua, joka on yrityksen liiketoimintamallin perusta. Pandia valittiin siitä syystä, että se on niin sanottu yksityinen toimija verrattuna Suomen Tilaajavastuuseen, jolla on Suomen suurimmat alan yhdistykset takanaan. Lisäksi se valittiin sen vuoksi, että tietojen ilmoittaminen Verohallinnolle on osa muuta palvelukokonaisuutta eli palvelun tarkoituksena ei ole tarjota asiakkaalle ainoastaan mahdollisuutta torjua harmaata taloutta. (Paaskunta 2014.)

Liiketoiminta on lähtöisin kehitysyhteistyöstä suurten kiinteistöalan konsernien kanssa, joista monet hallinnoivat 100 – 200 yhtiön muodostamia kiinteistökokonaisuuksia. Pandiasta on kehittynyt hyvin asiakasläheinen ja -ystävällinen yritys. Yrityksen myyntijohtajaa Pekka Paaskuntaa (2015) lainatakseni seuraavaksi tiivis selostus yrityksen liiketoiminnan tavoitteista:

Tavoitteena on tuottaa päivittäin asiakkaalle niin paljon lisäarvoa, että asiakas varmasti pysyy asiakkaana vielä seuraavanakin päivänä. Tämä ajattelu johtaa pitkiin asiakassuhteisiin, tasaiseen kassavirtaan ja taloudelliseen kestävyyteen. Mikäli asiakas ei ole tyytyväinen, on sillä pieni kynnys irtisanoa palvelu.

Pandian yritystoiminta on lähtenyt liikkeelle budjetointiohjelmiston suunnittelusta, minkä jälkeen on syvennetty tarkemmin raportoinnin maailmaan. Ensimmäisenä tuotteena syntyi Pandia budgeting. Kehitys ei jäänyt tähän, vaan siirryttiin rahoitukseen. Yritys alkoi mallintaa rahoitussopimuksia, joiden tarkoituksena on rahoittaa budjetoinnin avulla suunniteltua operatiivista toimintaa – syntyi tuote nimeltä Pandia Finance. Pandia ymmärsi, että operatiivista toimintaa voidaan kehittää investoinneilla, joten suunniteltiin Pandia Investment, jossa hankkeita seurataan. Tämä palvelu sisältää yhtenä ominaisuutena urakkatietojen ilmoittamisen mahdollisuuden hankeseurannan avulla. (Paaskunta 2014.)

5.2 Palveluiden toimintaperiaatteet

Suomen Tilaajavastuu Oy

Liikkeelle lähdetään Valvoja-palvelusta, mikäli se on yrityksellä käytössä, joka automaattisesti varmentaa urakoitsijoiden sopimuskelpoisuuden eli sen, ovatko yritykset hoitaneet velvollisuutensa tilaajavastuulain edellytysten mukaisesti. (Albäck 2014.) Valvoja-palvelu on käytössä noin 900 yrityksellä. Muussa tapauksessa voidaan käyttää maksutonta Raportit-palvelua, jossa tilaajavastuuraportit haetaan yksi kerrallaan. (Albäck 2015.) Suomen Tilaajavastuulla on Suomen suurin rekisteri tilaajavastuulain edellyttämistä tiedoista eri yrityksillä. (Albäck 2014). Toimiakseen Valvoja-palvelu tarvitsee rinnalleen palvelun nimeltä Luotettava Kumppani. Palvelussa jokainen toimittaja toimittaa Suomen Tilaajavastuulle valtakirjan, mikä antaa oikeuden siirtää raporteille, kuten urakkailmoitukselle, yrityksen ei-julkisia tietoja. (Albäck 2015.)

Luotettava Kumppani-palvelussa varmennetaan yritysten tiedot, josta ne siirtyvät Valvoja-palvelua käyttävien tietoisuuteen. Luotettavaa Kumppania käyttää tällä hetkellä noin 41 000 yritystä. Mikäli tiedoissa ilmenee

selvitettävää, Suomen Tilaajavastuu ilmoittaa välittömästi asianosaiselle yritykselle asiasta ja antaa ohjeet tietojen korjaamiseksi. Esimerkiksi Luotettava Kumppani ilmoittaa, että yrityksellä on verovelkaa, mutta se on jo maksettu. Yritys voi toimittaa verovelkatodistuksen Suomen Tilaajavastuulle ja tiedot korjaantuvat vuorokauden kuluessa. Muussa tapauksessa tiedon korjaaminen voi pitkittyä, koska Suomen Tilaajavastuu tekee säännöllisin väliajoin tarkastusajoja tarvittaviin rekistereihin. (Albäck 2015.)

Itse urakkatiedot raportoidaan Verohallinnolle Työmaarekisteri-palvelun kautta (Albäck 2014). Työmaarekisteri on tilattava Suomen Tilaajavastuulta, joka aktivoi palvelun ja tarkastaa samalla perustietojen oikeellisuuden. Myöhemmin tietojen täytössä tiedot pyydetään Verohallinnon tietue-kuvausten mukaisina. Aktivoinnin jälkeen työmaan perustaminen on mahdollista. (Albäck 2015.) Jokaiselle Y-tunnukselle on oltava oma käyttäjätunnus (Albäck 2014). Työmaarekisteriin merkitään palvelun pääkäyttäjä, joka voi antaa käyttöoikeuksia muille tarvitsemilleen henkilöille (Albäck 2015).

Kun työmaa on perustettu pääkäyttäjän tai muun käyttöoikeuden omaavan toimesta Työmaarekisteriin, ohjelma luo työmaalle työmaa-avaimen, joka identifioi työmaan. Tämän jälkeen työmaan perustietoja ei tarvitse enää syöttää uudelleen. Työmaan perustietoja ovat muun muassa työmaan nimi, osoite, tila ja tiedonantovelvollisen tilaajan yhteyshenkilö. (Albäck 2014.). Tämä työmaa-avain annetaan omille urakoitsijoille eli alihankkijoille, joilta työtä on tilattu ja joista urakkailmoitus on tehtävä. Urakoitsijat voivat rekisteröityä työmaa-avaimelle, mikä tarkoittaa sitä, että myös alihankkijoilla on oltava tunnukset Suomen Tilaajavastuun käyttöön, mistä niiden perustiedot saadaan ilmoituksille. Tilaaja voi myös itse lisätä alihankkijat sille, jos niitä on vain vähän, jolloin perustiedot on lisättävä manuaalisesti, jos alihankkijaa ei löydy Luotettava Kumppani-palvelusta. Rekisteröityminen on tärkeää siitä syystä, että näin koko toimittajaketju saadaan näkyviin työmaarekisteriin. Urakoitsijoiden eli alihankkijoiden on ilmoitettava rekisteröityessään työmaa-avaimelle työmaan alku- ja loppupäivämäärä, toimeksiannonlaji sekä sopimukseen perustuva urakkasumma. (Albäck 2015).

Jokaisen tiedonantovelvollisen tilaajan on lisättävä Työmaarekisteriin työmaa-avaimen alle sopimuskohtaiset urakkatiedot, kun 15 000 euron raja-arvo ylittyy. Sopimustietoja ovat alihankkijan y-tunnus eli yritys, jolta työ on tilattu, urakan alkamis- ja päättymispäivä, toimeksiannon laji, se sovelletaanko käännettyä arvonlisäveroa sekä vapaaehtoisesti sopimusnumero. Urakoitsijan eli alihankkijan y-tunnuksen avulla järjestelmä hakee yrityksen perustiedot ilmoitusta varten. (Albäck 2015.)

Suomen Tilaajavastuu ei ole luonut ohjelmaan rajoitinta, joka estäisi alle 15 000 euron sopimuksien syötön järjestelmään. Mikäli yritys haluaa lisätä ohjelmaan sopimuksia, joiden sopimusarvo on alle raja-arvon tai joissa sopimussummaa ei ole määritelty, se on mahdollista. Verottaja on ohjeistanut, että halutessaan alle 15 000 euron urakkailmoituksia saa tehdä. (Albäck 2015.) Toinen syy on se, että joillekin sopimuksille ei ole määritelty sopimussummaa, jolloin tiedonantovelvollisuus alkaa vasta raja-arvon ylittyä. Tällöin sopimussummaksi on kuitenkin määriteltävä nolla (0) euroa. (Tuomolin & Wulff 2013.)

Tämän jälkeen urakkalaskut voidaan tuoda järjestelmään neljällä (4) eri tavalla. Ensimmäinen vaihtoehto on Suomen Tilaajavastuun Laskupoimuri-palvelu, joka poimii laskut automaattisesti Työmaarekisteriin. Palvelun käyttö vaatii vain uuden verkkolaskutusosoitteen, mutta erillistä integraatiota eli yhdistämistä taloushallinnon järjestelmän kanssa ei tarvita. Laskupoimuri ottaa kopion laskuista laskutustietojen, esim. työmaa-avaimen avulla, ja ne menevät Työmaarekisteriin. Toinen vaihtoehto on tuoda laskut taloushallinnon järjestelmästä ohjelmistorajapinnan avulla. Integraation ohjelmien välille hoitaa taloushallinnon järjestelmästä vastaava yritys. Kolmas vaihtoehto on nopea ja kustannustehokas pienillekin yrityksille. Siinä tuodaan laskut massa-ajona kerran kuukaudessa taloushallinnonjärjestelmästä saatavan raportin avulla CSV-tiedostona, joka on hyvin samankaltainen Excel-tiedosto. (Albäck 2015.). Neljäs vaihtoehto on syöttää laskut manuaalisesti Työmaarekisterissä, mikä sopii hyvin pienemmille yrityksille, joilla on vain vähän laskuja. (Albäck 2015).

Työmaarekisteri kohdistaa laskut oikeille sopimuksille, minkä vuoksi laskutustietojen on tärkeää olla oikein. Laskuilla on oltava työmaa-avain,

viitenumero, myyjän ja ostajan y-tunnukset sekä tarvittaessa sopimusnumero. Työmaa-avain kohdistaa laskun oikealle sopimukselle. Viitenumero varmistaa, että samaa laskua ei syötetä järjestelmään uudestaan. Y-tunnukset puolestaan varmistavat, että kyse on oikeista sopimusosapuolista. Mikäli alihankkija työskentelee tilaajalle samalla työmaalla, mutta eri sopimuksin, on sopimusnumeron käyttö tarpeellista. (Albäck 2015.)

Kun Työmaarekisteriä on ylläpidetty ajantasaisesti, voidaan Veronumero.fi palvelusta lähettää Verohallinnolle suoraan ohjelmistorajapinnan kautta urakkatietoja. Kohdekuukaudelle lähetettävä ensimmäinen ilmoitus on aina automaattisesti perusilmoitus. Mikäli halutaan lähettää useita raportteja samalla kertaa, käyttäjät voivat merkata raportit tarkastetuiksi, jolloin raporttien massalähetys on mahdollista. Lähetys verottajalle onnistuu Katso-tunnisteen avulla. Ohjelma kertoo, mikäli kohdekuukauden raporttia ei vielä ole lähetetty verottajalle. (Albäck 2015.)

Sen jälkeen, kun perusilmoitus on lähetetty Verohallinnolle, muuttuvat mahdolliset samalle kuukaudelle lähetettävät ilmoitukset korjausilmoituksiksi. Esimerkiksi jo raportoidulle kuukaudelle tehdään uusi sopimus, lähtee se korjausilmoituksena Verohallinnolle. Poistoilmoituksia ei tällä hetkellä ohjelmasta voida lähettää. Niiden lähettäminen on epätodennäköistä, koska periaatteessa kahta samanlaista ilmoitusta ei pitäisi ohjelmasta lähteä, koska ohjelma ilmoittaa, mikäli kyseinen raportti on jo lähetetty. Poistoilmoitus siis tehdään Verohallinnon omassa Ilmoitin.fi-palvelussa. (Albäck 2015.)

Pandia Oy

Urakkatiedot on mahdollista lähettää Pandia Investment ohjelman kautta, johon hankkeita luodaan. Ohjelmaan on jo aluksi luotu tiedonantovelvollisen tilaajan yrityksen perustiedot, jotka tulevat urakkailmoituksille. Nämä perustiedot pysyvät järjestelmässä ja niitä voidaan tarvittaessa muuttaa. (Paaskunta 2014.)

Jokaiselle hankkeelle eli työmaalle on syötettävä perustiedot, joista osa on merkitty pakollisiksi. Pakollisia tietoja ovat hankkeen nimi ja työmaan osoite, tila, toimeksiannon laji, suunnitellut aloitus- ja lopetuspäivämäärät, budjetti eli

sopimuskohtainen urakkasumma sekä vastuuhenkilö. Kun hanke on perustettu, ohjelma luo sille tunniste, joka laskutusohjeen muodossa kommunikoidaan toimittajille. Perusideana on, että jokainen hanke on oma työmaansa, jolloin työmaan tietoja ei tarvitse syöttää erikseen, koska hanke toimii työmaana. On myös mahdollista luoda erilaisia hierarkioita. Esimerkiksi kerrostalon kolmea huoneistoa remontoidaan. Ensimmäinen vaihtoehto on, että jokaiselle huoneistolle perustetaan oma hankkeensa ja ne saavat oman tunnuksensa eli ovat omia työmaitansa. Toinen vaihtoehto on, että kerrostalo on yksi hanke eli työmaa, jolle kolme huoneistoa luodaan alaurakoiksi. Tällöin käytössä on yksi hanketunnus. Työmaiden tunnukset on kuitenkin tärkeää määritellä tarkasti, jotta Verohallinto ei tarpeettomasti määrittele työmaata yhteiseksi työmaaksi, jolloin syntyisi ilmoitusvelvollisuus työntekijöistä. (Paaskunta 2014.)

Tunniste on oltava jokaisella laskulla, jotta ohjelma osaa kohdistaa laskun oikealle hankkeelle. Jos kuitenkin tunniste syystä tai toisesta puuttuu, ohjelma osaa monissa tapauksissa tunnistaa, että laskun tulisi todennäköisesti kuulua hankkeelle. Tällöin järjestelmä hälyttää hankkeen eli työmaan vastuuhenkilöitä, ja laskun voi käsin käydä hyväksymässä hankkeelle. Ohjelma hälyttää myös virheestä, jolloin lasku on jäänyt ostolaskujen kierrätysjärjestelmään, jossa esim. hanketunniste on käytävä muokkaamassa. (Paaskunta, P 2014.)

Urakoitsijan, jolta urakka on tilattu, tiedot kerätään pääsääntöisesti toimittajarekisteristä tai laskulta, mutta tietoja voi syöttää myös käsin. Toimittajarekisteriin on tallennettu tiedot yrityksen urakoitsijoista eli alihankkijoista, jossa esimerkiksi määritellään, sovelletaanko toimittajan kanssa käännettyä arvonlisäveroa. Useita tietoja ei siis tarvitse syöttää jokaiselle hankkeelle erikseen. On muistettava, että Pandialla on Investment ohjelmiston lisäksi myös muita ohjelmistoja, jotka on integroitu keskenään, joten useat yritykset ovat voineet kerätä toimittajarekisteriä jo vuosien ajan. Esimerkiksi työmaata koskevat urakoitsijan yhteystiedot eivät välttämättä vastaa laskulla olevia yhteystietoja. Verohallinto vaatii, että urakoitsijan tiedot ovat sellaiset, josta tavoitetaan työmaan tunteva henkilö kuten

rakennusmestari. Laskulta saadaan myös selville, onko kyseessä käännetty arvonlisäverovelvollisuus. (Paaskunta 2014.).

Ohjelman perusideana on reaaliaikaisuus, joka on toteutettu sitä kautta, että Pandia Investment on integroitu laskujen kierrätysjärjestelmään. Tämä tarkoittaa sitä, että kun ilmoitusvelvollisen yrityksen ostolaskujärjestelmään saapuu lasku, tieto siirtyy suoraan Pandia Investment ohjelmaan. Ei siis haluta odottaa kirjanpidon viivettä, joka pahimmillaan aiheuttaa useita sekaannuksia, koska mahdollisiin virheisiin ei ole pystytty reagoimaan heti. Reaaliaikaisuutta tukee myös ohjelmaan luotu keskustelu sekä hankkeen seuraamismahdollisuus. Esimerkiksi jos hankkeen budjettia on muutettu, tästä lähtee tieto kaikille hanketta seuraaville. Myös dokumentointi parantuu, sillä jokaisesta keskustelusta ja muutoksesta jää jälki ohjelmaan. (Paaskunta 2014.)

Ohjelma on pyritty automatisoimaan niin, että itse tiedonantovelvollisuus tuottaisi ilmoitusvelvolliselle mahdollisimman vähän vaivaa. Yritys voi halutessaan lähettää kaikki ohjelmaan syötetyt hankkeet ja niihin tulleet urakkalaskut Verohallinnolle urakkailmoituksen muodossa. Verottaja on sallinut, että alle 15 000 euron urakat saadaan ilmoittaa. Pandia on kuitenkin luonut palveluunsa vapaaehtoisen rajoittimen, jonka avulla yritys voi hallinnoida, mitä ilmoituksia haluaa Verohallinnolle lähettää. Jos budjetiksi on määriteltä yli 15 000 euroa, ilmoitukset lähtevät automaattisesti hankkeen alusta alkaen, mikäli hankkeen budjetiksi on määriteltä esimerkiksi 10 000 euroa, mutta rajoittimeen on määriteltä 15 000 euron raja-arvo. Ohjelma seuraa hankkeen laskutettua toteumaa, ja mikäli raja-arvo budjetista huolimatta ylittyy, alkaa ohjelma lähettää tietoja raja-arvon ylityksestä alkaen. Myös siinä tapauksessa, että hankkeen budjettia muutetaan yli 15 000 euron arvoiseksi, alkaa ohjelma lähettää ilmoituksia.

Myös mahdollisten korjausilmoitusten lähetys on automatisoitu. Mikäli ohjelmaan tehdään muutoksia ja se havaitsee, että muutos on tapahtunut jo lähetettyihin ilmoituksiin, se ilmoittaa, että korjausilmoituksia on tehtävä tarvittavalta ajalta. Korjausilmoitusten lähetys ei vaadi yritykseltä muuta kuin käyttäjän hyväksymisen. Poistoilmoituksia ohjelmasta ei pysty lähettämään,

mutta niille ei pitäisi tulla tarvetta, sillä ilmoitukset eivät lähde ohjelmasta useaan kertaan. (Paaskunta 2014.)

Verohallinnolle urakkatiedot lähtevät kootusti yhdellä ilmoituksella, jossa kukin työmaa jakaantuu urakoitsijoittain. Kohdekuukaudelle lähetettävä ensimmäinen ilmoitus on aina automaattisesti perusilmoitus. Ohjelma arkistoi urakkatiedot, Verohallinnon ohjeiden mukaisesti seuraavan seitsemän (7) vuoden ajaksi. (Paaskunta 2014.)

6 Johtopäätökset

Kuten toisessa (2.) luvussa mainittiin, analysointi on suoritettu käyttämällä vertailupohjana Verohallinnon tietuekuvauksia. Tietuekuvaukset on tuotu Microsoft Office Excel-pohjalle, johon on kohdittain käyty läpi, löytyykö sekä Suomen Tilaajavastuun että Pandian palveluista tarvittavat lain vaatimat kohdat (liite 1). Läpinäkyvyyttä korostaen jokaiselle lain vaatimalle ilmoituksen tiedolle on otettu ote tekstistä, joka havainnollistaa täsmävyöden lakiin ja asetukseen.

Analyysiä tehtäessä palveluntarjoajilta tuli tekstiin joitakin tarkennuksia sekä joitakin uusia jäsennyksiä palvelun toiminnasta, jotta siitä saatiin luotettava ja johdonmukainen. Lopputuloksena molemmat palvelut täyttivät lain ja asetuksen vaatimukset. Mikään lain vaatimista kohdista ei jäänyt täyttymättä, vaan ne pystyttiin selkeästi johtamaan tekstistä. Perusolettamuksena tutkimukselle oli, että palvelut täyttävät vaatimukset, sillä ne on rakennettu toimimaan Verohallinnon tietuekuvausten mukaisesti.

Työmaan tosiasiallinen alkamisajankohta, jolloin ensimmäinen perusilmoitus on tehtävä, siirtyy ilmoituksille molemmissa palveluissa. Suomen Tilaajavastuussa sekä alihankkija, että tiedonantovelvollinen tilaaja ilmoittavat alkamis- ja päättymisajankohdat. Pandian kohdalla työmaasta eli hankkeesta vastaava henkilö määrittelee päivämäärät.

Molempien palveluiden toiminta vaatii käyttäjäkseen yrityksen ja myös alihankkijat ovat yrityksiä eli jokaisella palvelun osapuolella on oltava Y-

tunnus, mikä tarkoittaa sitä, että ilmoituksen osoitetiedot muuttuvat vapaaehtoisiksi. Kuten teoriaosuudessa todetaan ”Y-tunnuksen ilmoittaminen ei ole välttämätöntä, mikäli sitä ei ilmoiteta, on ilmoitettava nimen lisäksi täydelliset osoitetiedot”. Tämä yksinkertaisti analyysin tekoa sekä jätti tekstistä pois turhaa luettelomaisuutta, sillä yrityksen perustietoihin sisältyviä tietoja ei tarvinnut selostaa.

Yhteyshenkilöitä tiedonantovelvollisen tilaajan puolelta on yleinen yhteyshenkilö sekä työmaasta vastaava yhteyshenkilö. Palvelut osoittivat, että yleisen yhteyshenkilön tiedot lisätään järjestelmään yrityksen perustietoihin. Työmaakohtainen yhteyshenkilö sitä vastoin lisättiin pakollisena tietona molempien palveluiden kohdalla työmaata perustettaessa.

Suomen Tilaa javastuun ohjelma antaa käyttöön työmaa-avaimen, joka on Verohallinnon ohjeistuksen mukaan ensisijaisesti sallittu muoto esittää tietoja työmaasta. Tällöin muuta tietoa työmaan sijainnista ei tarvita. Pandian tapauksessa työmaalle eli hankkeelle on määriteltävä osoitetiedot pakollisina tietoina.

Urakoitsijatiedoista pakollinen toimeksiannon laji on Suomen Tilaa javastuun palvelussa valittava sopimuksia tehtäessä sekä Pandian kohdalla työmaan eli hankkeen pakollisissa tiedoissa. Molemmat yritykset ovat toimineet jo ennen tiedonantovelvollisuuden voimaan astumista, mikä näkyy palveluiden suunnitteluissa. Suomen Tilaa javastuulla on muitakin lakisääteisiin velvoitteiden täyttämiseen liittyviä palveluita. Pandialle ilmoitusvelvollisuuden tarjoama palvelu on viimeisin tulokas tuoteperheeseen. Voidaan siis pitää todennäköisenä, että tiedonantovelvollisuuden voimaan tulon myötä kaikki sitä tarvitsevat asiakkaat eivät ole uusia. Useat tarvittavat perustiedot löytyvät siis jo palveluntarjoajien hallinnoimista ohjelmista. Pandialla useiden alihankkijoiden tiedot löytyvät toimittajarekisteristä tai ne viimeistään poimitaan laskulta. Suomen Tilaa javastuulla taas on niin sanottu yhteinen rekisteri kaikille yritykselle, sillä se saanut valtakirjan kaikilta Luotettavilta Kumppaneilta tietojen käyttöön ilmoituksille. Tämän vuoksi alihankkijoiden tiedot haetaan y-tunnuksen avulla yhteisestä rekisteristä, kun alihankkija on käynyt rekisteröitymässä työmaalle.

Tieto käännetyin arvonlisäveron soveltamisesta haetaan palveluista eri reittejä ilmoituksille. Suomen Tilaaajavastuussa tiedonantovelvollisen tilaajan on sopimuskohtaisesti määriteltävä, sovelletaanko käännettyä arvonlisäveroa. Pandian kohdalla käännetyin arvonlisäveron soveltaminen on tallennettu toimittajarekisteriin, josta urakoitsijan tiedot muutenkin pääsääntöisesti haetaan. Tässä voimme nähdä näiden kahden palvelun selkeän eron. Suomen Tilaaajavastuun yhteinen rekisteri ei taivu tämän tasoiseen automatisointiin, vaan tietyt tiedot on aina merkittävä uudestaan. Pandian palvelussa toimittajarekisterin asiakkaat ovat vain tiedonantovelvollisen käyttämiä urakoitsijoita, joten automatisointia on mahdollista hyödyntää.

Urakan kokonaissumma on pakollinen tieto, mikäli sopimuksessa on määritetty jokin kokonaissumma. Kokonaissumma määrittelee, alkaako tiedonantovelvollisuus heti vai vasta 15 000 euron raja-arvon ylityttyä. Mikäli sopimussumma on yli raja-arvon, alkaa tiedonantovelvollisuus heti. Suomen Tilaaajavastuun palvelussa urakkasumman ilmoittaminen on alihankkijan vastuulla, kun taas Pandian palvelussa hankkeesta eli työmaasta vastaava henkilö kirjaa hankkeelle arvioidun budjetin, jota vastaa ilmoituksella olevaa sopimussummaa. Kumpaankaan palveluista ei kuitenkaan ole luotu ehdotonta rajoitinta, joka estäisi alle raja-arvon lähetettäviä ilmoituksia. Tämä johtuu siitä, että Verohallinto sallii sen. Alku- ja loppupäivämäärien pakollinen ilmoittaminen on Suomen Tilaaajavastuulla urakoitsijan vastuulla hänen rekisteröityessään työmaalle ja Pandialla se on hankkeesta eli työmaasta vastaavan vastuulla.

Laskujen tuonti palveluun on molemmilla palveluilla pyritty automatisoimaan hyvin pitkälle, sillä kohdekuukauden laskutettu määrä on ilmoitettava urakkatiedoissa. Automatisointi kuitenkin vaatii alihankkijalta tarkempia laskumerkintöjä, mikä tuo palveluiden toimintaan oman epävarmuutensa – on luotettava ulkopuoliseen toimijaan. Tämän vuoksi erityisesti Pandian edustaja painotti, että ohjelma pystyy havaitsemaan laskuja, jotka mahdollisesti kuuluisivat urakkailmoitukselle. Laskuja voidaan käydä lisäämässä työmaille käsin molemmissa palveluissa. Todennäköisesti urakkalaskujen kohdistaminen oikeille työmaille tuottaa eniten työtä tiedonantovelvollisille.

7 Pohdinta

Tutkimuksen etenemisen näen ehdottomasti oppimisprosessina.

Teoreettisista viitekehystä luodessani itse tiedonantovelvollisuus oli vasta astumassa voimaan, joten kokonaisuuden ymmärtäminen oli niin sanotusti lapsen kengissä. Yrityksessämme, joka on tutkimukseni toimeksiantaja, on kuitenkin useita rakennusalan yrityksiä. Se antoi minulle mahdollisuuden päästä tutustumaan aiheeseen käytännön tasolla. Minun tuli selvittää eteen tulevissa tilanteissa, onko yritys tiedonantovelvollinen vai ei. Tuli siis eteen tilanteita, joissa pääsin tekemään manuaalisesti urakkatietoilmoituksia. Tämä kasvatti selkeästi tietämystäni aiheesta, täytti tietoisuuden aukkoja sekä kirkasti kokonais kuvaa.

Kävin myös tekemässä haastattelun Pandian palvelusta melko aikaisessa vaiheessa, minkä vuoksi olin vielä yhteydessä haastateltavaani myöhemmin muutamien tarkentavien kysymysten muodossa, koska ymmärsin kokonaisuuden paremmin. Toisaalta en kuitenkaan kadu, että tein haastattelun niin aikaisessa vaiheessa, sillä se antoi minulle erittäin hyvän pohjan ohjelmistojen toiminnan ymmärtämiselle. Tämän auttoi ymmärtämään Suomen Tilaa javastuun palvelua paremmin, jonka toiminnan periaatteet selvitin aluksi kirjallisen koulutusmateriaalin avulla. Tarkentavat kysymykset pystyin tekemään riittävällä tarkkuudella, sillä ymmärsin ohjelmiston toimintaperiaatteen.

Eroavaisuuden palveluiden välille tuo niiden käyttötarkoitus, joka luo myös tutkimukselle mielenkiintoisen näkökulman. Suomen Tilaa javastuun palvelu on tarkoitettu lakisääteisten velvoitteiden hoitoon. Asiakas saa tarpeisiinsa sopivan suhteellisen automatisoidun ohjelmiston, jolla se voi täyttää velvoitteensa. Suomen Tilaa javastuulla on Luotettavina Kumppaneina yli 41 000 yritystä, mikä tarkoittaa erittäin kattavaa rekisteriä. Rekisteri on myös luotettava, sillä Suomen Tilaa javastuu päivittää tietojaan tasaisesti eri tietokantojen avulla. Kattava rekisteri edistää ilmoittamisen vaivattomuutta, koska tiedot tulevat automaattisesti ilmoituksille, kun alihankkijat on lisätty työmaa-avaimelle. Palvelussa on otettu huomioon myös pienemmät yritykset, jotta kaikilla olisi mahdollisuus lähettää urakkailmoitukset Työmaarekisterin

kautta. Palvelussa valikoidun käyttäjän on lähetettävä ilmoitus kuukausittain, jota ennen työmaat on käytävä hyväksymässä esimerkiksi rakennusmestarin taholta.

Sitä vastoin Pandian palvelu on luotu yrityksen liiketoimintaa varten. Pandia Investment on hankeseurantajärjestelmä investointien ja budjetoinnin tueksi. Lisäosana palveluun on luotu mahdollisuus lähettää urakkatietoilmoituksia. Järjestelmä on haluttu suunnitella hyvin käyttäjäystävälliseksi niin, että urakkailmoituksien lähetys on täysin automatisoitu lukuun ottamatta palvelun antamia virheilmoituksia, jotka on käytävä hyväksymässä hankkeesta vastaavan taholta. Palvelu ei voi pitää sisällään niin suurta toimittajarekisteriä kuin Suomen Tilaajavastuulla on, mutta se etsii tarvittaessa alihankkijan laskulta ilmoitukseen tarvittavat tiedot ja ilmoittaa mahdollisista puutteista. Palvelu lähettää ilmoitukset automaattisesti kuukausittain järjestelmästä, mikä tarkoittaa yritykselle vähemmän muistettavia asioita. Tässä tutkimuksessa on vain seikkaperäisesti tutustuttu ohjelmiston automaatioon. Oletettavasti yritys ei siis ota palvelua käyttöönsä vain urakointi-ilmoittamisen näkökulmasta, vaan se haluaa lisäarvoa yritykselleen. Palvelu on tarkoitettu kooltaan keskisuurille ja suurille yrityksille, sillä sen pohjana toimii suuren konserniyrityskokonaisuuden hallinnoiminen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että molemmat palvelut täyttävät lain vaatimukset. On siis käyttäjän päätettävissä, haluaako se palvelun tarjoavan myös lisäarvoa yritykselle vai riittääkö vain lakisääteisten velvoitteiden täytyminen. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut yleistää, soveltuvatko kaikki käytössä olevat palvelut tiedonantovelvollisuuden hoitamiseen, koska muutoin tutkimuksesta olisi tullut liian laaja tai se olisi täytynyt suorittaa eri keinoin. Kuten tutkimuksen alussa todetaan, tarkoituksena on tarkastella, miten lain vaatimukset täyttyvät palveluissa.

Mielestäni tutkimuksen moninaisuuden kannalta oli tärkeää valita erilaisin lähtökohdin rakennetut ohjelmistot. Omalta näkökannaltani lisäarvon tuottaminen yritykselle on aina tarpeellista, yrityksen olisi aina pyrittävä kehittymään ja sen onnistumiseksi on löydettävä tehokkaita välineitä. Toisaalta taas pienempiä yrityksiä ajatellen raskas ohjelmisto ei palvele yrityksen tarkoitusta. Pieni yritys voi selvittää kustannusseurannastaan ja

budjetoinnistaan hyvin kevyellä ohjelmalla, mutta valitettavan usein sitäkään ei tehdä oman karttuneen työkokemuksen mukaan.

Kehittämiskohteena näkisin pienten yritysten mahdollisuuden hankeseurantaan lakisääteisten velvoitteiden ohella. Pandian edustajan kanssa keskustelimme esimerkiksi ohjelmistosta tilitoimistoille, jotka voisivat edelleen markkinoida palvelua asiakkailleen. Tämä mahdollistaisi hankeseurannan ja ilmoittamisen yhdessä palvelussa, mutta palvelun kustannukset jakautuisivat usean käyttäjän kesken ja palvelu olisi rakenteeltaan kevyempi – suunniteltu pienyrityksien käyttöön. Suomen Tilaajavastuu voisi sitä vastoin harkita yhteistyötä taloushallinnon raportointiin erikoistuneen yrityksen kanssa, jonka avulla ohjelmistoon saisi halutessaan myös hankeseurannan. Kun otetaan huomioon, että lain vaatimukset jo itsessään vaativat tietynasteista hankeseurantaa, se antaisi tilaisuuden tuottaa myös pienemmille yrityksille lisäarvoa ja näkökulmia oman yrityksen tilasta.

On tärkeää hoitaa lakisääteiset velvoitteet huolellisesti ja ajantasaisesti. Yrittäjällä on kuitenkin lukuisia velvoitteita hoidettavanaan, joista kaikki vievät ainakin jossain määrin yrittäjän aikaa ja rahaa. Jos yrittäjä tuntee saavansa samalla arvokasta tietoa yrityksensä tilasta ja apua sen kehittämiseen, hoituu velvoitteiden hoitaminen varmasti kivuttomammin. Palvelun käytöstä koituvan maksun ei ajatella johtuvan vain Verohallinnon vaatimuksesta, vaan rahoille saadaan todellista tuntuvaa vastinetta.

Mahdollisen jatkotutkimuksen näkisin liittyvän taloushallinnon saralle. Olisi kiinnostavaa tutkia, onko tiedonantovelvollisuus auttanut tai jopa käynnistänyt yrityksissä mahdollista hankeseurantaa tai budjetointia. Lain vaatimukset edellyttävät laskuilla tietyllä tarkkuudella olevia laskumerkintöjä, joka erittelee laskut kullekin urakalle. Pääasiallisten kulujen osuus tulee siis jo lain vaatimana eriteltyä. Tämä tarkoittaa, että yritys on askeleen lähempänä sen talouden tarkastelua.

Luotettavuusarviointi

Tutkimuksessa on pyritty koko ajan tekemään ratkaisuja, jotka tukevat luotettavuutta ja työn pätevyyttä eli validiteettia. Haastateltaviksi valittiin

henkilöt, joiden tietotaito on keskittynyt omaan palveluun ja sen kehittämiseen. Kasvotusten tehty haastattelu Pandian edustajan kanssa nauhoitettiin, jotta materiaali ei olisi vain muistiinpanojen varassa. Muut haastattelut suoritettiin sähköpostitse, jossa tieto on suoraan dokumentoitua.

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin pääasiallisesti haastattelu, sillä se on tutkimusta varten järjestetty ja pieniinkin yksityiskohtiin on voitu kiinnittää huomiota heti.

Palveluiden toimintaan tehtiin tarkennuksia, ja puhtaaksi kirjoitettu osuus palvelun toiminnasta lähetettiin palveluntarjoajien edustajille oikean kuvan varmistamiseksi. Toisaalta yrityksessä työskentelevien henkilöiden haastattelun voidaan ajatella antavan palvelusta puolueellisen kuvan. Analysointivaiheessa palveluiden toiminnot on kuitenkin asetettu rinnakkain ja arvioitu puolueettoman Verohallinnon tietuekuvauksen mukaisesti. Analyysi on tutkimuksen liitteenä (liite 1). Mielestäni palveluiden vertaus tietuekuvaukseen tukee menetelmällisen ratkaisun ja lähtökohtien yhteensopivuutta, sillä palvelut ovat lähtöisin laista, joten luotettavin tapa niitä on verrata siihen. Yhdenmukaisuutta on pyritty vahvistamaan yhdenmukaisella käsitteistöllä tutkimuksella. Tilaaja kuvataan tiedonantovelvollisena tilaajana. Alihankkijaa eli sitä, jolta työ on tilattu, nimitetään urakoitsijaksi. Palveluntarjoajien kehittämiä ohjelmistoja kutsutaan tutkimuksessa palveluiksi. Urakkaa nimitetään urakaksi tai työmaaksi. Reliabiliteettia tuettiin sillä, että palveluiden puhtaaksi kirjoitettu osuus lähetettiin palveluntarjoajien edustajille, jotka varmistivat toistamiseen palvelun toiminnan vaiheet.

Luotettavuutta lisäävänä pidetään myös sitä, että tutkimuksen tekijällä on omakohtaista kokemusta urakointi-ilmoitusten teosta, mikä lisää hänen tietotaitoaan palveluiden sisältöä analysoitaessa. Teoreettisen viitekehyksen tieto on pyritty pääosin keräämään Verohallinnon ja Finlexin hallinnoimilta verkkosivuilta luotettavuuden ja ajantasaisuuden vuoksi.

Lähteet

- A 26.3.2009/2015. Valtioneuvoston asetus rakennusalan turvallisuudesta. Viitattu 12.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090205?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Rakennustyön%20turvallisuus>
- Aaltola, J. & Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2. p. Juva: PS-Kustannus.
- Albäck, J. 2014. Jos rakennat, niin rekisteröidyt. Suomen Tilaaajavastuu Oy koulutus Eteran palkkahallintopäivillä 13.11.2014.
- Albäck, J. 2015. Lisäselvityksiä Suomen Tilaaajavastuu Oy:n palvelun toiminnasta. Sähköpostihaastattelu 19.10.2015. Vastaanottaja Maria Tuononen.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Harmaa talous 2011.pdf. N.d. Harmaan talouden selvitysyksikkö. Viitattu 18.4.2014.
https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Tilannekuvia_harmaasta_taloudesta%2821527%29
- Harmaa talous 2013.pdf N.d. Harmaan talouden selvitysyksikkö. Viitattu 18.4.2014.
https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Tilannekuvia_harmaasta_taloudesta%2821527%29
- Hirvonen, M., Lith, P. & Walden, R. 2010. Suomen kansainvälistyvä harmaa talous. Espoo: Kopijyvä.
- Heikniemi, J. 2002. Kuinka lainsäädäntö rakentuu? Viitattu 12.4.2014.
<http://www.heikniemi.fi/kirj/jur/yleinen/oikrak.html>
- Jaakohuhta, H. 2011. Tietotekniikan sanakirja. Helsinki: Readme.fi.
- Järvinen, A. & Järvinen, P. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja
- Kankaanranta, T. & Muttillainen, V. 2010. Kuittikauppa rakennusalan talousrikollisuutena. Tampere: Juvenes Print.
- Korkiamäki, A. & Taipalus, P. 2012. Rakennusalan käännetty arvonnäkökulma. Viitattu 25.10.2015. Verohallinnon syventävät vero-ohjeet.

http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2012/Rakennusalan_kaannetty_arvonlisäverovelv%2820031%29
Lait ja asetukset n.d. Valtiokonttorin ylläpitämä Suomi.fi sivusto kansalaisille. Viitattu 25.4.2014.
http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/palvelut_aiheittain/laki_ja_oikeusturva/lait_ja_asetukset/index.html

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Viitattu 25.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L6>

L 1231/2011. Laki veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä. Viitattu 25.10.2015. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111231>

L 18.12.1995/1558. Laki verotusmenettelystä. Viitattu 25.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19951558?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=363%2F2013>

L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Viitattu 18.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L32>

L 21.7.2006/624. Osakeyhtiölaki. Viitattu 18.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search\[type\]=pika&search\[pika\]=osakeyhti%C3%B6laki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search[type]=pika&search[pika]=osakeyhti%C3%B6laki)

L 21.12.2010/1207. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä. Viitattu 18.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101207?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Laki%20verohallinnosta#P2](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101207?search[type]=pika&search[pika]=Laki%20verohallinnosta#P2)

L 22.12.2006/1233. Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä. Viitattu 25.10.2015. Valtion säädöstietopankki Finlex.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061233?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Laki%20tilaajan%20selvitysvelvollisuudesta](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061233?search[type]=pika&search[pika]=Laki%20tilaajan%20selvitysvelvollisuudesta)

L 23.8.2002/738. Työturvallisuuslaki. Viitattu 18.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=364%2F2013>

L 30.12.1993/1501. Arvonlisäverolaki. Viitattu 18.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Arvonlisäverolaki>

Lith, P.pdf. 2004. Arvonlisäveron kierto rakennusallalla – käännetystä arvonlisäverojärjestelmästä ongelman ratkaisu?

Neljännesvuositilinpito N.d. [verkojulkaisu]. Suomen virallinen tilasto (SVT) ISSN=1797–9749. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 25.10.2015].
Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/ntp/kas.html>

OpusCapita TYVI – asioi sähköisesti, N.d. Palveluntarjoajan kotisivut. Viitattu 31.10.2015.
<https://www.tyvi.fi/ec/tyvi-r5-auth/>

Paaskunta, P. 2014. Pandia Oy:n urakkatietojen ilmoituksesta ja liiketoimintamallista. Haastattelu 8.4.2014. Haastattelija Maria Tuononen.

Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus. 2015. Viitattu 17.10.2015.
Verohallinnon syventävät vero-ohjeet.
https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Rakentamiseen_liittyva_tiedonantovelvoll%2832723%29

Tietuekuvaukset. N.d. Verohallinnon kotisivuilta yleinen selvitys tietuekuvauksista. Viitattu 1.11.2015.
https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sahkoinen_asiointi/Kehittajat/Tietuekuvaukset

Tuomolin, M. & Wulff, S. 2013. Rakentamiseen liittyvä tiedonantovelvollisuus. Viitattu 25.4.2014. Verohallinnon syventävät vero-ohjeet.
[http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Rakentamiseen_liittyva_tiedonantovelvoll\(27845\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Rakentamiseen_liittyva_tiedonantovelvoll(27845))

Valiokunnat N.d. Eduskunnan viralliset verkkosivut. Viitattu 25.10.2015.
<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/valiokunnat/Sivut/default.aspx>

Verohallinto. 2014. Rakentamisen tiedonantomenettely/Urakkatiedot. Verohallinnon tietuekuvaus.

Veronumero – ohje rakennusalan työntekijöille ja työnantajille. 2012. Viitattu 25.10.2015. Verohallinnon syventävät vero-ohjeet.
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Ennakkoperinta/Veronumero__ohje_rakennusalan_tyontekijo%2820240%29

Liitteet

Liite 1

RAKENTAMISEN TIEDONANTOMENETTELY	Tilaaja vastuu	Esimerkkejä tekstistä	Pandia	Esimerkkejä tekstistä
URAKKATIEDOT TIETUEKUVAUS				
<i>Poissuljettu vapaaehtoiset tiedot sekä sellaiset mahdollisesti pakolliset tiedot, jotka koskevat ulkomaalaisia ilmoittajia.</i>				
Tiedonantovelvollisen tiedot tietuekuvaus (ilmoittajakohtaiset tiedot)				
ILMOITUSTYYPPI				
Sallitut arvot:				
P = Perusilmoitus	Kyllä	<i>Kohdekk ensimmäinen ilmoitus perusilmoitus.</i>	Kyllä	<i>Kohdekk ensimmäinen ilmoitus perusilmoitus.</i>
K = Korjausilmoitus (korvaa aiemmin lähetetyn tiedoston ja sen kaikki ilmoitukset)	Kyllä	<i>Muuttuvat mahdolliset samalle kuukaudelle lähetettävä ilmoitukset korjausilmoituksiksi.</i>	Kyllä	<i>Myös mahdollisten korjausilmoitusten lähetys on automatisoitu.</i>
D = Poistoilmoitus (poistaa aiemmin lähetetyn tiedoston ja sen kaikki ilmoitukset).	Ei	<i>Kahla samanaista ilmoitusta ohjelmasta ei pitäisi lähteä.</i>	Ei	<i>Ilmoitukset eivät lähde ohjelmasta useaan kertaan.</i>
KOHDEVUOSI				
Esitettävä muodossa vvvv (esim. 2014)	Kyllä	<i>Sopimustietoja ovat... urakan alkamis- ja päättymispäivä...</i>	Kyllä	<i>Pakollisia tietoja ovat hankkeen... alkamis- ja lopetuspäivämäärät...</i>
Ilmoita se vuosi, jota ilmoituksen tiedot koskevat.				
Kohdevuosi ei voi olla tulevaisuudessa.				
KOHDEKUUKAUSI				
Esitettävä muodossa kk (esim. 06)	Kyllä	<i>Katso edellinen</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen</i>
Ilmoita se kuukausi, jota ilmoituksen tiedot koskevat.				
Kohdekuukausi ei voi olla tulevaisuudessa.				

Tiedonantovelvollisen tiedot tietuekuvaus (ilmoittajakohtaiset tiedot)				
ILMOITUSTYYPPI				
Sallitut arvot:				
P = Perusilmoitus	Kyllä	Kohdekk ensimmäinen ilmoitus perusilmoitus.	Kyllä	Kohdekk ensimmäinen ilmoitus perusilmoitus.
K = Korjausilmoitus (korvaa aiemmin lähetetyn tiedoston ja sen kaikki ilmoitukset)	Kyllä	Muuttuvat mahdolliset samalle kuukaudelle lähetettävä ilmoitukset korjausilmoituksiksi.	Kyllä	Myös mahdollisten korjausilmoitusten lähetys on automatisoitu.
D = Poistoilmoitus (poistaa aiemmin lähetetyn tiedoston ja sen kaikki ilmoitukset).	Ei	Kahla samanlaisista ilmoitusta ohjelmasta ei pitäisi lähteä.	Ei	Ilmoitukset eivät lähe ohjelmasta useaan kertaan.
KOHDEVUOSI				
Esitettävä muodossa vvvv (esim. 2014)	Kyllä	Sopimustietoja ovat.. urakan	Kyllä	Pakollisia tietoja ovat hankkeen..
Ilmoita se vuosi, jota ilmoituksen tiedot koskevat.		alkamis- ja päättymispäivä..		aloitus- ja lopetuspäivämäärät..
Kohdevuosi ei voi olla tulevaisuudessa.				
KOHDEKUUKAUSI				
Esitettävä muodossa kk (esim. 06)	Kyllä	Katso edellinen	Kyllä	Katso edellinen
Ilmoita se kuukausi, jota ilmoituksen tiedot koskevat.				
Kohdekuukausi ei voi olla tulevaisuudessa.				
Tiedonantovelvollisen tunnistetiedot				
Esisijaisesti on annettava tiedonantovelvollisen nimi ja suomalainen Y-tunnus tai henkilötunnus,				
jos sellainen on. Jos suomalaista Y-tunnusta tai henkilötunnusta ei ole, tiedonantovelvollisen				
on ilmoitettava ulkomainen tunnus, ulkomaisen tunnuksen tyyppi ja kotivaltio.				
Rakennuttaja / pääurakoitsija/vuokratyön teettäjä.		Samalla perustietojen oikeellisuus		Yrityksen perustiedot.
Yrityksen tai yhteisön virallinen nimi tai henkilön virallinen				
sukunimi ja etunimet, silloin kun henkilö on yksityinen				
elinkeinoharjoittaja.				
TIEDONANTOVELVOLLISEN Y-TUNNUS tai SUOMALAINEN HENKILÖTUNNUS	Kyllä	sele Y-tunnus, se on oltava oma käyttäjätunnus.	Kyllä	Katso edellinen.
Tiedonantovelvollisen osoite kotivaltiossa				
Suomalaisen tai ulkomaalaisen tiedonantovelvollisen osoite Suomessa tai ulkomailla. Jos tiedonantovelvollisen suomalaista Y-tunnusta tai henkilötunnusta ei ole annettu,				
ovat tiedonantovelvollisen				
lähiosoite tai postilokero, postinumero, postitoimipaikka ja osoitteen				
maatunnus (ja maan nimi, jos maatunnus on XX) pakollisia tietoja.				
TIEDONANTOVELVOLLISEN LÄHISOITE	Y-tunnus		Y-tunnus	
KOTIVALTIOSSA				
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN100				
TIEDONANTOVELVOLLISEN PL KOTIVALTIOSSA	Y-tunnus		Y-tunnus	
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN9				
TIEDONANTOVELVOLLISEN POSTINUMERO	Y-tunnus		Y-tunnus	
KOTIVALTIOSSA				
P/V AN12				
TIEDONANTOVELVOLLISEN POSTITOIMIPAikka	Y-tunnus		Y-tunnus	
KOTIVALTIOSSA				

P/V AN190				
TIEDONANTOVELVOLLISEN OSOITTEEN	Y-tunnus		Y-tunnus	
MAATUNNUS				
ISO3166-1-koodiston mukainen maatunnus, esim. FI =				
Suomi ja SE = Ruotsi.				
Jos maatunnusta ei ole, käytä tunnusta XX.				
P/V A2				
TIEDONANTOVELVOLLISEN OSOITTEEN MAAN	Y-tunnus		Y-tunnus	
NIMI				
Maan nimi on annettava, jos maatunnus on XX.				
P/V AN35				
Tiedonantovelvollisen yhteyshenkilö ja yhteyshenkilön osoite				
Suomalaisen tai ulkomaalaisen yhteyshenkilön nimi ja osoite Suomessa tai ulkomailla.				
Nimi ja (puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite) ovat pakollisia tietoja. Jos tiedonantovelvollisen				
suomalaista Y-tunnusta tai henkilötunnusta ei ole annettu, myös yhteyshenkilön				
lähiosoite tai postilokero, postinumero, postitoimipaikka ja osoitteen maatunnus (ja maan				
nimi, jos maatunnus on XX) ovat pakollisia tietoja.				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Kyllä	<i>Työmaarekisteri on tilattava, jolloin tarkastetaan</i>	Kyllä	<i>Ohjelmaan on jo aluksi luotu ilmoitusvelvollisen</i>
SUKUNIMI		<i>samalla perustietojen oikeellisuus.</i>		<i>yht. sen perustiedot.</i>
Asianhoitajan tai yrityksen itsensä nimeämän henkilön				
sukunimi.				
P AN200				
201 TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
ETUNIMI				
Asianhoitajan tai yrityksen itsensä nimeämän henkilön				
etunimi.				
P AN100	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>		<i>Katso edellinen.</i>
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN				
PUHELINNUMERO				
Sisältäen kansainvälisen suuntanumeron, esim. Viron				
suuntanumero puhelinnumeron edessä on +372.				
Ilmoita puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite.				
P/V AN35				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
SÄHKÖPOSTIOSOITE				
Kentästä pitää löytyä merkki "@".				
Ilmoita puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite.				
P/V AN70				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
LÄHISOITE				
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN100				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN PL	Y-tunnus		Y-tunnus	
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN9				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
POSTINUMERO				
P/V AN12				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
POSTITOIMIPAikka				
P/V AN190				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
OSOITTEEN MAATUNNUS				
ISO3166-1-koodiston mukainen maatunnus, esim. FI =				
Suomi ja SE = Ruotsi.				
Jos maatunnusta ei löydy, käytä tunnusta XX.				
P/V A2				

TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
OSOITTEEN MAAN NIMI				
Maan nimi on annettava, jos maatunnus on XX.				
P/V AN35				
Urakkatietojen tietuekuvaus				
Tiedonantovelvollisen TYÖMAAKOHTAINEN yhteyshenkilö ja yhteyshenkilön osoite				
Suomalaisen tai ulkomaalaisen yhteyshenkilön nimi ja osoite Suomessa tai ulkomailla.				
Tiedonantovelvollisen työmaakohtaisen yhteyshenkilön nimi ja (puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite)				
ovat pakollisia tietoja. Jos tiedonantovelvollisen suomalaista Y-tunnusta tai				
henkilötunnusta ei ole annettu, myös työmaakohtaisen yhteyshenkilön lähiosoite tai postilokero,				
postinumero, postitoimipaikka ja osoitteen maatunnus (ja maan nimi, jos maatunnus				
on XX) ovat pakollisia tietoja.				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Kyllä	<i>Työmaan perustietoja ovat muun muassa ..</i>	Kyllä	<i>Pakollisia tietoja ovat hankkeen ..</i>
SUKUNIMI		<i>ja päättöteuttajan yhteyshenkilö</i>		<i>sekä vastuuhenkilö</i>
Asianhoitajan tai yrityksen itsensä nimeämän henkilön				
sukunimi.				
P AN200				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
ETUNIMI				
Asianhoitajan tai yrityksen itsensä nimeämän henkilön				
etunimi.				
P AN100				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
PUHELINNUMERO				
Sisältäen kansainvälisen suuntanumeron, esim. Viron				
suuntanumero puhelinnumeron edessä on +372.				
Ilmoita puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite.				
P/V AN35	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN				
SÄHKÖPOSTIOSOITE				
Kentästä pitää löytyä merkki "@".				
Ilmoita puhelinnumero ja/tai sähköpostiosoite.				
P/V AN70				
LÄHIOSOITE	Y-tunnus		Y-tunnus	
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN PL				
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN9				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
POSTINUMERO				
P/V AN12				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
POSTITOIMIPAikka				
P/V AN190				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
OSOITTEEN MAATUNNUS				
ISO3166-1-koodiston mukainen maatunnus, esim. FI =				
Suomi ja SE = Ruotsi.				
Jos maatunnusta ei löydy, käytä tunnusta XX.				
P/V A2				
TIEDONANTOVELVOLLISEN YHTEYSHENKILÖN	Y-tunnus		Y-tunnus	
OSOITTEEN MAAN NIMI				
Maan nimi on annettava, jos maatunnus on XX.				
P/V AN35				

Työmaan tiedot				
Työmaan sijainnista on annettava vähintään jokin seuraavista tiedoista: työmaa-avain,				
työmaan numero, työmaan lähiosoite tai vapaamuotoinen teksti työmaan sijainnista. Ensisijaisesti				
suositellaan sekä työmaa-avaimen että työmaan numeron ilmoittamista.				
Työmaan lähiosoitteen tai vapaamuotoisen työmaan sijainnin yhteydessä on annettava				
myös postinumero ja postitoimipaikka.				
TYÖMAA-AVAIN	Kyllä	Kun työmaa on perustettu Työmaarekisteriin..		
Veronumero.fi:n työmaa-avain.		, ohjelma luo työmaalle Työmaa-avaimen.		
P/V AN35				
TYÖMAAN NUMERO				
Päättöteuttajan työmaan numero, jolle urakkatieto kohdistuu.				
P/V AN50				
TYÖMAAN LÄHIOSOITE			Kyllä	Pakollisia tietoja ovat hankkeen nimi ja
Katuosoite = kadun tai tien nimi, talo, porras, huoneisto,				työmaan osoite..
jakokirjain.				
P/V AN100				
VAPAAMUOTOINEN TEKSTI TYÖMAAN				
SIJAINNISTA				
P/V AN200				
TYÖMAAN POSTINUMERO P/V AN5			Kyllä	Katso edellinen.
TYÖMAAN POSTITOIMIPAIKKA P/V AN30			Kyllä	Katso edellinen.
Urakoitsijan tunnistetiedot				
Ensisijaisesti on annettava urakoitsijan nimi ja Y-tunnus tai suomalainen henkilötunnus,				
jos sellainen on. Jos suomalaista Y-tunnusta tai henkilötunnusta ei ole, tiedonantovelvollisen				
on annettava urakoitsijan ulkomainen tunnus, ulkomaisen tunnuksen tyyppi ja kotivaltio.				
Jos tiedonantovelvollisen ja urakoitsijan välisen toimeksiannon laji on työvoiman vuokraus,				
urakoitsijan tietoina on annettava työntekijän vuokralle antaneen yrityksen tai grittäjän				
tiedot.				
TOIMEKSIANNON LAJI	Kyllä	Sopimustietoja ovat.. toimeksiannon laji..	Kyllä	Pakollisia tietoja ovat hankkeen nimi ja
Sallitut arvot				työmaan osoite, tila, toimeksiannon laji..
1 = Urakointi				
2 = Työvoiman vuokraus				
3 = Jatkuvaluonteinen kunnossapitotyö				
P N1				
URAKOITSIJAN NIMI	Kyllä	Alihankkijan Y-tunnuksen avulla järjestelmä	Kyllä	Urakoitsijan tiedot kerätään pääsääntöisesti
Pääurakoitsija / urakoitsija / sivu-urakoitsija / aliurakoitsija		haakee yrityksen perustiedot ilmoitusta varten.		laskulta tai toimittajarekisteristä.
/ vuokratyönantaja.				
Yrityksen tai yhteisön virallinen nimi tai henkilön virallinen				
sukunimi ja etunimet, silloin kun henkilö on yksityinen				
elinkeinonharjoittaja.				
P AN200				
URAKOITSIJAN Y-TUNNUS tai SUOMALAINEN	Kyllä	Katso edellinen.	Kyllä	Katso edellinen.
HENKILÖTUNNUS				
P/V AN13				

Urakoitsijan osoite kotivaltiossa				
Suomalaisen tai ulkomaalaisen urakoitsijan yhteyshenkilö- ja osoitetiedot Suomessa tai ulkomailla. Tiedonantovelvollisen on annettava urakoitsijan yhteyshenkilön nimi ja puhelinnumero.				
Urakoitsijan lähiosoite tai postilokero, postinumero, postitoimipaikka ja osoitteen maatunnus (ja maan nimi, jos maatunnus on XX) on annettava, jos urakoitsijan suomalaista Y-tunnusta tai henkilötunnusta ei ole annettu.				
URAKOITSIJAN LÄHIOSOITE KOTIVALTIOSSA	Y-tunnus		Y-tunnus	
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN100				
URAKOITSIJAN PL KOTIVALTIOSSA	Y-tunnus		Y-tunnus	
Ilmoita joko lähiosoite tai PL.				
P/V AN9				
URAKOITSIJAN POSTINUMERO KOTIVALTIOSSA P/V AN12	Y-tunnus		Y-tunnus	
URAKOITSIJAN POSTITOIMIPAikka	Y-tunnus		Y-tunnus	
KOTIVALTIOSSA				
P/V AN190				
URAKOITSIJAN OSOITTEEN MAATUNNUS	Y-tunnus		Y-tunnus	
ISO3166-1-koodiston mukainen maatunnus, esim. FI = Suomi ja SE = Ruotsi.				
Jos maatunnuksesta ei löydy, käytä tunnusta XX.				
P/V A2				
URAKOITSIJAN OSOITTEEN MAAN NIMI	Y-tunnus		Y-tunnus	
Kotivaltion nimi on annettava, jos maatunnus on XX.				
P/V AN35				
URAKOITSIJAN YHTEYSHENKILÖN SUKUNIMI P/V AN200	Kyllä	<i>Allihankkijan Y-tunnus sen avulla järjestelmä hakee yrityksen perustiedot ilmoitusta varten.</i>	Kyllä	<i>Urakoitsijan tiedot kerätään pääsääntöisesti laskulta tai toimittajarekisteristä, mutta tietoja voi syöttää myös käsin.</i>
URAKOITSIJAN YHTEYSHENKILÖN ETUNIMI P/V AN100	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
URAKOITSIJAN YHTEYSHENKILÖN				
PUHELINNUMERO	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
Sisältäen kansainvälisen suuntanumeron, esim. Viron suuntanumero puhelinumeron edessä on +372.				
P/V AN35				
Ei toimintaa ilmoitus urakoitsijakohtaisesti				
Jos toiminta on keskeytynyt tai päättynyt, urakkaa, työnteettäjää ja urakanantajaa koskevat tiedot muuttuvat vapaaehtoisiksi. Jos jotain näistä tiedoista kuitenkin annetaan, on noudatettava tietokentille kuvattua pakollisuus/valinnaisuus -sääntöjä.				
EI-TOIMINTAA KOHDEKUUKAUTENA	Kyllä	<i>perustietoja ovat muun muassa työmaan nimi,</i>	Kyllä	<i>Pakollisia tietoja ovat hankkeen nimi ja t</i>
URAKOITSIJAKOHTAISESTI		<i>osoite, tila.</i>		<i>yömaanosioite, tila, ..</i>
Sallitut arvot:				
1 = tilapäisesti keskeytynyt,				
2 = päättynyt				
P/N1				

Urakkaa koskevat tiedot				
Urakasta on annettava joko urakan laskutettu määrä tai urakan maksettu määrä (myös molemmat voi antaa) sekä urakan kokonaissumma. Urakan alku- ja loppupäivämäärät ovat pakollisia tietoja, paitsi jos toimeksiannon laji on jatkuvaluontoinen kunnossapitotyö, jolloin urakan loppupäivämäärä ei tarvitse antaa.				
Jos tiedonantovelvollisen ja urakoitsijan välisen toimeksiannon laji on työvoiman vuokraus, ilmoita urakan alku- ja loppupäivinä toimeksiantosopimuksen alku- ja loppupäivät.				
402 KÄÄNNETTY ALV				
Käännetyt verovelvollisuuden soveltaminen.	Kyllä	<i>Sopimustietoja ovat... sovelletaanko käännettyä</i>	Kyllä	<i>oimittajarekisteriin on tallennettuna tiedot yrityksen</i>
Sallitut arvot:		<i>arvonlisäverovelvollisuutta sekä.</i>		<i>alhankkijista, jossa esim. määritellään, sovelletaanko</i>
1 = kyllä				<i>toimittajan kanssa käännettyä arvonlisävero.</i>
2 = ei.				
P N1				
URAKAN LASKUTETTU MÄÄRÄ	Kyllä	<i>arekisteri kohdistaa laskut oikeille sopimuksille.</i>	Kyllä	<i>Tunniste on oltava jokaisella laskulla, jotta ohjelma</i>
Laskutettu määrä kohdekuukauden aikana sisältäen sekä tavarat että palvelut (ilman arvonlisäveroa, verollisissa suorituksissa veron peruste). Jos on maksettu ennakkoa, se ei sisälly urakan laskutettuun määrään. Ilmoitettava täysinä euroina. Esim. 403:17000 = 17000 euroa. Jos laskutettavaa määrää ei ole, anna arvoksi nolla. Miinusmerkkinen luku on sallittu.				<i>csaa kohdistaa laskun oikealle hankkeelle.</i>
P/V N15				
URAKAN MAKSETTU MÄÄRÄ	Ei	<i>Oletuksena suhteperusteinen kirjanpito</i>	Ei	<i>Oletuksena suhteperusteinen</i>
Maksettu määrä kohdekuukauden aikana sisältäen sekä tavarat että palvelut (ilman arvonlisäveroa, verollisissa suorituksissa veron peruste). Jos on maksettu ennakkoa, se ei sisälly urakan maksettuun määrään. Ilmoitettava täysinä euroina. Esim. 404:17000 = 17000 euroa. Jos maksettua määrää ei ole, anna arvoksi nolla. Myös miinusmerkkinen luku on sallittu.				
P/V N15				
URAKKASUMMA KOKONAISUUDESSAAN	Kyllä	<i>ihankkijoiden on ilmoitettava työmaa-avaimelle</i>	Kyllä	<i>Pakollisia tietoja ovat hankkeen nimi... sekä budjetti.</i>
Sopimuksen mukainen urakkasumma kokonaaisuudessaan.		<i>rekisteröityessään... sekä sopimuksen perustuva</i>		
Tuntilaskutus- ja vuosisopimustapauksissa arvio.		<i>urakkasumma.</i>		
Jos on maksettu ennakkomaksua, sisällytä summat mukaan tähän tietoon.				
Ilmoitettava täysinä euroina. Esim. 406:17000 = 17000 euroa. Jos urakalla ei ole kokonaissummaa, anna arvoksi nolla. Myös miinusmerkkinen luku on sallittu.				
P/V N15				
URAKAN ALKUPÄIVÄMÄÄRÄ	Kyllä	<i>ihankkijoiden on ilmoitettava työmaa-avaimelle</i>	Kyllä	<i>Pakollisia tietoja ovat hankkeen nimi..., suunnitellut</i>
Muoto ppkkvvvv.		<i>rekisteröityessään työmaan alku- ja loppupäivämäärä.</i>		<i>aloitus- ja lopetuspäivämäärät, ...</i>
P N8				
URAKAN LOPPUPÄIVÄMÄÄRÄ	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>	Kyllä	<i>Katso edellinen.</i>
Muoto ppkkvvvv.				
Loppupäivä ei voi olla ennen alkupäivää.				
P/V N8				
Jos toimeksiannon laji on jatkuvaluontoinen kunnossapitotyö, urakan loppupäivä ei ole pakollinen.				